

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2018/19:AU8

Jämställdhet och åtgärder mot diskriminering

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden. Yrkandena gäller bl.a. frågor om jämställdhetspolitikens mål, jämställdhetsintegrering, åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet samt utvärdering av diskrimineringslagen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och till den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet.

I betänkandet finns 21 reservationer (M, SD, C, V, KD, L) och 7 särskilda yttranden (SD, C, V, L).

Behandlade förslag

Cirka 70 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2018/19.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	7
Utskottets överväganden	8
Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering	8
Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck	12
Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet	16
Nationellt centrum för kvinnofrid m.m.	19
Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.	21
Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning	26
Diskrimineringslagen	29
Diskrimineringsombudsmannen	32
Reservationer	34
1. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (SD)	34
2. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (C)	35
3. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (L)	35
4. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (M)	36
5. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (SD)	38
6. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (KD)	39
7. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (C)	41
8. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (V)	41
9. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (L)	42
10. Nationellt centrum för kvinnofrid m.m., punkt 4 (M, SD, KD)	43
11. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (M)	44
12. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (C)	45
13. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (KD)	46
14. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (L)	47
15. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning, punkt 6 (V)	48
16. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning, punkt 6 (KD)	49
17. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning, punkt 6 (L)	50
18. Diskrimineringslagen, punkt 7 (M)	51
19. Diskrimineringslagen, punkt 7 (C)	52
20. Diskrimineringslagen, punkt 7 (V)	53
21. Diskrimineringslagen, punkt 7 (L)	54
Särskilda yttranden	56
1. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (C)	56
2. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (C)	56

3. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (V).....	56
4. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (L).....	57
5. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (L).....	57
6. Nationellt centrum för kvinnofrid m.m., punkt 4 (C)	57
7. Diskrimineringsombudsmannen, punkt 8 (SD)	58
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	59
Motioner från allmänna motionstiden 2018/19	59

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1,

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 12 samt

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Reservation 1 (SD)

Reservation 2 (C)

Reservation 3 (L)

2. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 21,

2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3,

2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M) yrkandena 2, 3 och 5 samt

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 15 och 16.

Reservation 4 (M)

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (KD)

3. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:490 av Robert Hannah (L),

2018/19:504 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L),

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 23 och 24,

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9 och

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 21.

Reservation 7 (C)

Reservation 8 (V)

Reservation 9 (L)

4. Nationellt centrum för kvinnofrid m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:1045 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,

2018/19:2235 av Sultan Kayhan m.fl. (S),

2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M) yrkande 6 och

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 10 (M, SD, KD)

5. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.

Riksdagen avslår motionerna

- 2018/19:521 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1–3,
2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1,
2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,
2018/19:2060 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkande 7,
2018/19:2563 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C),
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 2,
2018/19:2843 av Annika Qarlsso m.fl. (C) yrkande 8,
2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 33 och
2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 35.

Reservation 11 (M)

Reservation 12 (C)

Reservation 13 (KD)

Reservation 14 (L)

6. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning

Riksdagen avslår motionerna

- 2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 4,
2018/19:2743 av Leila Ali-Elmi (MP) yrkandena 5 och 6,
2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 13 och
2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 27 och 28.

Reservation 15 (V)

Reservation 16 (KD)

Reservation 17 (L)

7. Diskrimineringslagen

Riksdagen avslår motionerna

- 2018/19:218 av Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD) yrkandena 1 och 2,
2018/19:580 av Eric Westroth (SD),
2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 7,
2018/19:1856 av Jan Ericson (M),
2018/19:1857 av Jan Ericson (M),
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8,
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,
2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15,
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 3,
2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 29 och 30 samt
2018/19:2972 av Christian Carlsson (KD).

Reservation 18 (M)

Reservation 19 (C)

Reservation 20 (V)

Reservation 21 (L)

8. Diskrimineringsombudsmannen

Riksdagen avslår motionerna

2018/19:492 av Robert Hannah (L) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2743 av Leila Ali-Elmi (MP) yrkandena 1–4.

Stockholm den 14 mars 2019

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Anna Johansson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Anna Johansson (S), Erik Bengtzboe (M), Sailsa Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Helén Pettersson (S), Ali Esbati (V), Johan Andersson (S), Serkan Köse (S), Alexander Christiansson (SD), Leila Ali-Elmi (MP), Maria Nilsson (L), Johanna Haraldsson (S), Hanif Bali (M), Henrik Vinge (SD), Désirée Pethrus (KD) och Annika Qarllsson (C).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet 67 motionsyrkanden om jämställdhet och åtgärder mot diskriminering från allmänna motionstiden 2018/19. Motionsyrkandena rör frågor om bl.a. målen för jämställdhetspolitiken, jämställdhetsintegrering, åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet samt utvärdering av diskrimineringslagen.

Motionsyrkandena återges i bilagan.

Utskottets överväganden

Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. målen för jämställdhetspolitiken, jämställdhetsintegrering och jämställdhetsbudgetering. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete.

Jämför reservation 1 (SD), 2 (C) och 3 (L) samt särskilt yttrande 1 (C).

Motionerna

Sverigedemokraterna invänder i kommittémotion 2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. mot föreställningen att jämställdhet nås först då en jämn könsfördelning genomsyrar hela samhället. Att män och kvinnor fördelar sig olika på olika områden behöver enligt Sverigedemokraterna inte vara något negativt, och partiet anser därför att de jämställdhetspolitiska målen behöver formuleras om (yrkande 1). Vidare motsätter sig Sverigedemokraterna alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön och anser att sådan praxis inom offentlig verksamhet bör avvecklas (yrkande 2).

Centerpartiet anser i kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarlssoon m.fl. att det behövs en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet relaterade till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen har antagit (yrkande 1). Centerpartiet anser vidare att arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och jämställdhetsbudgetering bör stärkas och att alla myndigheter bör få jämställdhetsdirektiv (yrkande 2).

Liberalerna uttrycker i partimotion 2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. att jämställdhetsintegrering även fortsättningsvis bör vara den bärande strategin i jämställdhetspolitiken (yrkande 1). För att visa på vikten av jämställdhet i integrationen föreslår Liberalerna att ett nytt delmål om integration införs inom jämställdhetspolitiken (yrkande 12). Delmålet bör uttrycka att kvinnor och män, flickor och pojkar som invandrar ska mötas av samma förväntningar på alla områden i det svenska samhället och ha samma rättigheter och möjligheter att skapa sig ett självständigt liv i Sverige.

Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) framför i motion 2018/19:1917 förslag om att jämställdhetspröva och analysera alla beslut utifrån hur de gynnar eller missgynnar det underrepresenterade könet (yrkande 1).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att lyfta fram det övergripande målet för svensk jämställdhetspolitik, nämligen att kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv. Utskottet anser att jämställdhet i grunden är en rättvise- och demokratifråga. Ett jämställt samhälle ger människor möjlighet att utvecklas utan att begränsas av sitt kön.

Utskottet konstaterar att Sverigedemokraterna i år liksom tidigare år har invändningar mot målen för jämställdhetspolitiken och den politik som regeringen för på området. Utskottet för sin del anser alltså att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är välformulerat och i allra högsta grad relevant. Ökad jämställdhet är en viktig del av samhällsbygget och bidrar till ekonomisk utveckling genom att både kvinnors och mäns potential tas till vara. Att det ska råda en jämn fördelning av makt och inflytande mellan kvinnor och män måste vara en övergripande samhällelig målsättning, och utskottet tar därmed bestämt avstånd från Sverigedemokraternas förslag om att formulera om målen för jämställdhetspolitiken. Ett förverkligande av Sverigedemokraternas jämställdhetspolitik skulle enligt utskottet innebära att vrida klockan tillbaka för vad som uppnåtts i Sverige på jämställdhetsområdet.

När det gäller förslaget från Liberalerna om att lägga till ytterligare ett delmål inom jämställdhetspolitiken håller utskottet visserligen med om att etableringen av nyanlända är en angelägen samhällsuppgift och att politiken bl.a. måste lägga ett tydligare fokus på att snabbare få in nyanlända kvinnor på arbetsmarknaden. Utskottet välkomnar därför att det i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet finns ett omfattande avsnitt om att nyanlända snabbare ska in på arbetsmarknaden. I överenskommelsen framhålls bl.a. att både kvinnor och män från samhällets sida ska mötas av samma förväntningar och ges rätt förutsättningar för att kunna försörja sig själva och stå på egna ben genom inträde på arbetsmarknaden. Vidare betonas att det behövs ett tydligt jämställdhetsperspektiv i alla etableringsåtgärder. Sverige har en stor integrationsutmaning där det onekligen behöver skapas bättre förutsättningar för en framgångsrik etablering. Om detta råder det politisk enighet. Utskottet är dock inte berett att i nuläget rikta ett tillkännagivande till regeringen om behovet av att införa ett nytt delmål på jämställdhetspolitikens område såsom Liberalerna föreslår. Frågan får enligt utskottet anses rymmas inom den rådande delmålsstrukturen på jämställdhetsområdet. Utskottet anser också att arbetet med att genomföra de reformer för en förbättrad etablering som stakas ut i den nämnda överenskommelsen bör avvaktas.

Centerpartiet och Liberalerna har var för sig yrkanden om vikten av jämställdhetsintegrering som verktyg i arbetet för att nå de jämställdhetspolitiska målen. Utskottet konstaterar att jämställdhetsintegrering är regeringens huvudsakliga strategi, i kombination med särskilda åtgärder, för att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen. Strategin har använts sedan 1994 i Sverige och innebär att jämställdhetsfrågorna ska finnas med i en

verksamhets ordinarie arbete i stället för som ett spår vid sidan av. För att få genomslag för arbetet och för att kunna nå de jämställdhetspolitiska målen ska verksamheten systematiskt synliggöra och analysera vilka konsekvenser olika förslag och beslut får för kvinnor respektive män. Den kunskap som detta medför ska i nästa skede ligga till grund för utformningen av verksamhetens planering, genomförande, uppföljning och utveckling på alla nivåer inom all offentlig verksamhet.

Utskottet kan inte annat än instämma i betydelsen av att även i fortsättningen använda jämställdhetsintegrering som metod i arbetet för att förverkliga de jämställdhetspolitiska målen, men ser inte något behov av att rikta ett tillkännagivande om detta till regeringen.

När det särskilt gäller myndigheterna anser utskottet att de har en viktig roll i arbetet med att uppnå de jämställdhetspolitiska målen genom att integrera ett jämställdhetsperspektiv i relevanta delar av sina verksamheter. I detta avseende instämmer utskottet med Centerpartiet om vikten av att myndigheterna får jämställdhetsdirektiv från regeringen, men ser inte något behov av ett tillkännagivande till regeringen i denna fråga.

Enligt budgetpropositionen för 2019 har den långsiktiga styrningen när det gäller jämställdhet stärkts genom att fler myndigheter som bedömts vara strategiska för jämställdhetspolitikens genomförande har fått verksamhetsanpassade uppgifter om jämställdhet i sina instruktioner. Denna stärkning av styrningen välkomnas av utskottet.

Utskottet vill i sammanhanget även uppmärksamma det uppdrag som regeringen gav till Statskontoret i oktober 2017 om att utvärdera regeringens utvecklingsprogram för jämställdhetsintegrering i myndigheter, JiM (S2017/05461/JÄM [delvis]). En delrapport lämnades i juni 2018. Denna delredovisning, som omfattar ett urval av myndigheter, visade bl.a. att JiM-uppdraget har stärkt myndigheternas arbete med jämställdhetsintegrering, men i olika grad. Att se jämställdhetsintegrering som en process snarare än som ett tillstånd är, enligt Statskontorets delredovisning, viktigt för att nå och upprätthålla resultat av JiM-arbetet. Statskontoret har att slutredovisa uppdraget i september 2019. Vidare kan nämnas att Jämställdhetsmyndigheten i maj 2018 lämnade en sammanfattning och analys av resultatet av JiM-uppdraget (S2018/03201/JÄM). Rapporten slår fast att myndigheternas redovisningar påvisar ett brett och intensivt arbete med jämställdhetsintegrering men att många myndigheter anser sig fortfarande vara i implementeringsfasen. Några slutsatser i rapporten är att arbetet tydligare måste ta sin utgångspunkt i identifierade ojämställdhetsproblem, att uppdraget till myndigheterna bör utvecklas och förtydligas samt att stödet och samordningen bör intensifieras.

Utskottet förväntar sig att regeringen fortsätter på den inslagna vägen med att stärka styrningen när det gäller jämställdhet och kommer med intresse att följa det fortsatta arbetet.

Centerpartiet tar även upp användningen av jämställdhetsbudgetering, dvs. hur jämställdhetsintegreringen tillämpas i budgetprocessen. Här noterar

utskottet att det sedan ett antal år inom Regeringskansliet pågår ett utvecklingsarbete för en stärkt tillämpning av jämställdhetsbudgetering. Viktiga steg har tagits för att säkerställa att budgetpolitikens jämställdhetseffekter synliggörs i underlag inför budgetbeslut, så att regeringen kan presentera en budget som främjar jämställdhet. Utskottet kommer med stort intresse att följa det fortsatta arbetet med jämställdhetsbudgetering.

När det gäller Centerpartiets resonemang om behovet av en genomlysning av konsekvenserna av ett ojämnt samhälle vill utskottet hänvisa till att regeringen arbetar efter principen att jämställdhetspolitiken ska beaktas i alla delar av politikutvecklingen. Därmed kan också jämställdhetspolitiken följas upp i respektive områdes resultatredovisning i budgetpropositionen. Jämställdhetspolitiken redovisas dessutom på en övergripande nivå inom utgiftsområde 13, och de resultatindikatorer som används tydliggör de centrala aspekterna i jämställdhetsmålen. Detta tillvägagångssätt ligger enligt utskottet i linje med det som Centerpartiet efterfrågar. I en bilaga till budgetpropositionen redovisas dessutom utvecklingen av den ekonomiska jämställdheten mer ingående.

Könsuppdelad statistik är som påpekas av Centerpartiet ett viktigt redskap i arbetet för ett jämställt samhälle. En förutsättning för att både myndigheter och regeringen ska kunna ta fram träffsäkra insatser är att det finns ett gott kunskapsunderlag. Utskottet noterar med gillande att regeringen från och med årsredovisningen för 2017 infört ett krav i förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag på att all individbaserad statistik ska vara könsuppdelad. Utskottet noterar vidare att individbaserad officiell statistik enligt 14 § förordningen (2001:100) om den officiella statistiken ska vara uppdelad efter kön, om det inte finns särskilda skäl mot detta. Utskottet välkomnar slutligen att Statistiska centralbyrån har fått ett regeringsuppdrag att följa upp och rapportera om efterlevnaden av denna reglering.

När det avslutningsvis gäller Sverigedemokraternas kritiska inställning till kvotering och positiv särbehandling vill utskottet som sin mening framhålla att positiv särbehandling inom diskrimineringslagens ramar är en väl avvägd ordning som utskottet inte ser skäl att förändra utan tvärtom värnar.

Med hänvisning till pågående arbete och det som i övrigt anförts ovan ser utskottet inte att det finns skäl för några uttalanden till regeringen från riksdagens sida med anledning av de aktuella motionsyrkandena som därmed avstyrks.

Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. kompetensteamet mot hedersbrott och åtgärder för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet hänvisar bl.a. till den sakpolitiska överenskommelse som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet samt till det arbete som bedrivs på området.

Jämför reservation 4 (M), 5 (SD) och 6 (KD) samt särskilt yttrande 2 (C), 3 (V) och 4 (L).

Motionerna

Moderaterna lyfter i kommittémotion 2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. fram frågan om regelbunden uppföljning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 2). Vidare anser Moderaterna att det finns ett behov av att i varje län identifiera de kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte (yrkande 3). Moderaterna föreslår också att uppdraget till Länsstyrelsen i Östergötlands län att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck ska göras permanent (yrkande 5).

Sverigedemokraterna anför i kommittémotion 2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. att det hedersrelaterade våldet oftast kommit att kategoriseras som ett generellt uttryck för kvinnoförtryck och vad som brukar kallas mäns våld mot kvinnor, vilket enligt partiet visar på en bristande förståelse för hedersförtryckets struktur och grunder. Enligt Sverigedemokraterna finns ett behov av specialistkompetens och stöd särskilt anpassat för dem som utsätts för hedersförtryck (yrkande 4).

I kommittémotion 2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. föreslår Sverigedemokraterna åtgärder för att dels säkerställa att det i varje kommun upprättas handlingsplaner och åtgärdsprogram speciellt framtagna för arbete mot hedersförtryck (yrkande 18), dels öka och förlänga länsstyrelsernas uppdrag att främja och stödja insatser för att motverka hedersrelaterat våld (yrkande 19). Sverigedemokraterna föreslår vidare åtgärder för att bryta upp hederskulturens fäste i Sverige, bl.a. bör könssegregerad simundervisning inte vara tillåten (yrkande 21).

Kristdemokraterna framhåller i kommittémotion 2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. behovet av åtgärder för att motverka förtryck i hederns namn (yrkande 15). Kampen mot hedersförtrycket behöver intensifieras och hämta inspiration från brittiska och norska lösningar som är betydligt mer verksamhets- och departementsöverskridande. Kristdemokraterna föreslår

också att den verksamhet mot hedersförtryck som byggts upp vid Länsstyrelsen i Östergötlands län ska stärkas och göras permanent (yrkande 16).

Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkar i motion 2018/19:2748 att regeringen ska verka för att det etableras ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i varje län (yrkande 1). Motionärerna understryker vidare behovet av förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck (yrkande 3). Motionärerna nämner vikten av fortsatt utvecklingsarbete när det gäller föräldraskapsstöd men anser att mer behöver göras, inte minst normförändrande arbete riktat mot pojkar och män.

Utskottets ställningstagande

Hedersrelaterat våld och förtryck är ett allvarligt samhällsproblem som orsakar stort lidande. Det är därför av yttersta vikt att det allmänna motverkar hedersrelaterat våld och förtryck med alla lämpliga medel. Det har genom åren tagits en rad initiativ till insatser för att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och dess olika uttrycksformer, men utskottet kan tyvärr inte annat än konstatera att det krävs fortsatta och intensifierade insatser för att förebygga och bekämpa våld och förtryck i hederns namn.

Utskottet välkomnar att det i den sakpolitiska överenskommelse som slöts i januari 2019 mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet betonas att hedersrelaterad brottslighet och förtryck ska förebyggas, förhindras och straffas. I överenskommelsen anges bl.a. att kompetensen om hedersrelaterat våld ska öka och att det ska finnas ett tydligt barnrättsperspektiv i arbetet mot hedersförtrycket. Det anges också att brott med hedersmotiv ska utgöra en egen brottsrubricering och att det ska införas en särskild straffskärpningsgrund för brott med hedersmotiv. Reglerna för utvisning vid hedersbrott och hatbrott ska skärpas, och skyddet för den som drabbas av hedersrelaterad brottslighet ska stärkas. Vidare anges att kompetensteamet mot hedersbrott ska permanentas.

Utskottet förväntar sig att regeringen med utgångspunkt i nämnda överenskommelse kommer att vidta en rad insatser och reformer som ligger i linje med många av de förslag som motionsyrkandena i detta avsnitt handlar om. I detta ligger också att utskottet avvaktar eventuella satsningar i kommande budgetpropositioner.

Såväl Moderaterna som Kristdemokraterna föreslår att uppdraget till Länsstyrelsen i Östergötlands län att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck ska göras permanent. Utskottet anser att det nationella uppdraget att förebygga och bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck, som i dag ligger på Länsstyrelsen i Östergötlands län, framgent bör utgöra ett permanent, nationellt och sektorsövergripande uppdrag. Utskottet står fast vid det ställningstagande som gjordes i samband med att Jämställdhetsmyndigheten inrättades och som innebär att det nämnda uppdraget bör ligga kvar vid Länsstyrelsen i Östergötlands län fram till utgången av 2020, och att en utvärdering bör genomföras mot slutet av denna period av hur de statliga

insatserna mot hedersrelaterat våld och förtryck är organiserade (bet. 2016/17:AU5, rskr. 2016/17:150). I avvaktan på en sådan utvärdering finner utskottet inte att det är aktuellt med något uttalande till regeringen från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena.

När det gäller samhällets förutsättningar att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck och ge brottsutsatta adekvat stöd och skydd är det enligt utskottet viktigt att det finns en ändamålsenlig och fungerande samverkan mellan berörda myndigheter, samtidigt som ansvarsfördelningen mellan aktörerna är tydlig. Utskottet vill i sammanhanget peka på det slutbetänkande, Ökat skydd mot hedersrelaterad brottslighet, som Utredningen om starkare skydd mot barnäktenskap, tvångsäktenskap och brott med hedersmotiv överlämnade till regeringen i augusti 2018 (SOU 2018:69). Utskottet bedömer att utredningens iakttagelser och förslag kan vara ett viktigt underlag vid fortsatta överväganden av hur arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck bör bedrivas. Utredningen har bl.a. undersökt ansvarsfördelningen mellan Socialstyrelsen, Jämställdhetsmyndigheten, Länsstyrelsen i Östergötlands län och Nationellt centrum för kvinnofrid. Betänkandet har nyligen remitterats.

Utskottet vill vidare lyfta fram den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor, som gäller sedan den 1 januari 2017 (Makt, mål och myndighet – feministisk politik för en jämställd framtid, skr. 2016/17:10). Den nationella strategin innefattar arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck. Strategin är sektorsövergripande och ska långsiktigt stärka regeringens arbete och prioritera förebyggande arbete, och den gäller för perioden 2017–2026.

Flera motionsförslag handlar om länsstyrelsernas och kommunernas arbete. Utskottet vill därför särskilt uppmärksamma det regeringsuppdrag samtliga länsstyrelser har att inom sina respektive län stödja genomförande och uppföljning av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (S2017/07420/JÄM [delvis]). Länsstyrelserna ska bl.a. bidra med kunskap, metoder och genomförandestöd med särskild inriktning mot våldsförebyggande arbete, ta fram regionala strategier och handlingsplaner samt följa och rapportera utvecklingen i länen. Att arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck är en central del i uppdraget till länsstyrelserna. I uppdraget ingår att på några platser i landet stödja utvecklingen av regionala kommun- och myndighetsgemensamma resurscentrum för barn och vuxna som är utsatta eller riskerar att utsättas för våld av närstående, i synnerhet hedersrelaterat våld och förtryck.

Utskottet vill också lyfta fram den överenskommelse som ingicks i januari 2018 mellan regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting för att stärka jämställdhetsarbetet på lokal och regional nivå 2018–2020. Sveriges Kommuner och Landstings arbete utifrån överenskommelsen inkluderar att analysera de egna medlemmarnas behov och utveckla stöd för hur socialtjänsten och hälso- och sjukvården kan förbättra arbetet med att ge stöd till personer som är utsatta för hedersrelaterat våld och förtryck inklusive barnäktenskap, tvångsäktenskap och könsstympning.

I sammanhanget vill utskottet vidare nämna den översyn som pågår inom Regeringskansliet av statens stöd till kvinno- och tjejjourer. Målsättningen med översynen är att identifiera möjliga sätt att skapa långsiktiga ekonomiska förutsättningar för dessa organisationer och att samtidigt bidra till ett fungerande brottsofferstöd inom kommuners och landstings ansvarsområden.

En motionär tar upp behovet av normförändrande arbete riktat mot pojkar och män. Utskottet vill här uppmärksamma den utredning som regeringen tillsatte i mars 2017 om återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld. Utredningens uppdrag var att analysera effekterna av insatserna samt föreslå hur arbetet med våldsutövare kan utvecklas och stärkas. Hedersrelaterat våld och förtryck ingick i uppdraget. Utredningen överlämnade i maj 2018 sitt betänkande Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37). Förslagen bereds inom Regeringskansliet.

Vidare finner utskottet skäl att nämna det regeringsuppdrag som getts till Socialstyrelsen att inom socialtjänsten samt hälso- och sjukvården stödja genomförandet av den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor (S2017/01221/JÄM [delvis]). Till uppdraget hör även att stödja uppföljningen av hela strategin på nationell nivå. Uppdraget rör tre områden: kunskap om förekomst av våld och våldsrelaterade insatser samt kompetensstöd respektive metodutveckling för vård- och omsorgspersonal. Socialstyrelsen ska även genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck, barnäktenskap och tvångsäktenskap. I kartläggningsuppdraget ingår att undersöka i vilken utsträckning utsatta personer har fått stöd och hjälp att förändra sin situation samt vilka specifika problem och möjligheter berörda yrkesgrupper upplever i arbetet med hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet noterar att deluppdraget om en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck ska redovisas senast den 29 mars 2019 och ser med intresse fram emot att ta del av detta arbete. Slutredovisning av uppdraget ska ske senast den 31 mars 2020.

Sammantaget kan utskottet konstatera att det arbete som pågår när det gäller hedersrelaterat våld och förtryck i huvudsak ligger i linje med flera av motionsförslagen. Den sakpolitiska överenskommelse som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet ger också uttryck för höga politiska ambitioner på området. Utskottet anser med detta att det inte finns anledning för riksdagen att rikta något tillkännagivande till regeringen. Motionsyrkandena avstyrks därmed.

Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. kartläggning av hbtq-personers utsatthet för våld och framtagande av en ny nationell hbtq-strategi. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete.

Jämför reservation 7 (C), 8 (V) och 9 (L) samt särskilt yttrande 5 (L).

Motionerna

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. att regeringen bör tillsätta en utredning med fokus på att kartlägga våldutsattheten för hbtq-personer och återkomma med förslag på åtgärder (yrkande 23). Vidare anser partiet att regeringen bör säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer (yrkande 24).

Liberalerna menar i partimotion 2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. att det är läge för en ny nationell hbtq-strategi (yrkande 1). Liberalerna vill också att Sverige arbetar vidare för att EU:s antidiskrimineringsdirektiv slutligen ska antas och för att inkludera transpersoner i EU:s diskrimineringslagstiftning (yrkande 21).

I partimotion 2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. tar Liberalerna upp frågan om hedersrelaterat våld och förtryck mot hbtq-personer (yrkande 9). Partiet hänvisar till det uppdrag som Socialstyrelsen för närvarande har att göra en nationell kartläggning av utbredningen av hedersrelaterat våld och förtryck i Sverige, och anför att det är angeläget att därefter fördjupa kunskapen om det hedersrelaterade våldet och förtrycket mot hbtq-personer och dess omfattning genom en särskild studie. I motion 2018/19:504 har Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L) liknande förslag om förbättrad kunskap om hbtq-personers utsatthet.

I motion 2018/19:490 uppmärksammar Robert Hannah (L) vidare konceptet vitbok som ett sätt för staten att göra upp med sin egen historia av förtryck av svenska minoritetsgrupper och föreslår en vitbok om hur hbt-personer historiskt har behandlats i Sverige.

Utskottets ställningstagande

Det är för utskottet självklart att alla i Sverige ska erkännas för vilka de är, har rätt att definiera sig själva och har tillgång till lika rättigheter och möjligheter. Situationen för hbtq-personer får överlag betecknas som positiv i Sverige, men dessvärre kan det konstateras att det fortfarande finns områden där

reformsarbetet måste fortsätta för att hbtq-personer ska kunna leva ett liv där deras rättigheter och identitet fullt ut respekteras.

Den gällande strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck antogs i december 2013. Strategin utgör ramverket för ett långsiktigt och resultatriktat arbete. Utskottet noterar den utvärdering av strategin som Statskontoret gjort (Statskontoret, 2016:31). Statskontorets sammantagna bedömning var att strategins struktur, med prioriterade fokusområden och tillhörande strategiska myndigheter, samt de insatser som genomförts har bidragit till strategins övergripande mål. Statskontoret ansåg dock att det finns potential att förtydliga och förbättra roll- och ansvarsfördelningen, styrningen och samordningen, uppföljningen samt prioriteringen av insatser.

En av de rekommendationer som Statskontoret gav var att fler strategiska myndigheter bör utses, och utskottet välkomnar att regeringen sedermera har utökat antalet s.k. hbtq-strategiska myndigheter. Sammanlagt åtta myndigheter är nu utsedda till strategiska myndigheter. Dessa är Diskrimineringsombudsmannen, Kulturrådet, Socialstyrelsen, Folkhälsomyndigheten, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällsfrågor, Skolverket, Jämställdhetsmyndigheten och Migrationsverket. Utskottet noterar det regeringen skriver i budgetpropositionen för 2019 om att de strategiska myndigheternas arbete bedöms ha lett till ökad kunskap om hbtq-personers situation och levnadsvillkor bl.a. genom integrering av hbtq-frågorna i verksamheten. Regeringen anför också att frågor som rör hbtq-personers situation har fått ökad synlighet inom myndigheternas olika verksamhetsområden.

Utskottet vill i sammanhanget också hänvisa till den nationella tioåriga strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som började gälla i januari 2017. När det gäller våld av närstående, inklusive hedersrelaterat våld och förtryck, sexualbrott samt prostitution och människohandel för sexuella ändamål, syftar insatserna inom nämnda strategi även till att motverka mäns och pojkars samt hbtq-personers utsatthet för våld respektive kvinnors och flickors samt hbtq-personers utövande av våld.

Utskottet ser mot denna bakgrund inte att det i nuläget finns behov av en ny strategi så som förespråkas av Liberalerna, eller att det är motiverat med något tillkännagivande till regeringen med anledning av Vänsterpartiets förslag om att integrera ett hbtq-perspektiv i det våldsförebyggande arbetet. Utskottet förutsätter att regeringen nogsamt följer utvecklingen och beaktar samhällsförändringar och nya kunskaper om hbtq-personers livssituation vid utformandet av politikens inriktning.

När det gäller det europeiska samarbetet och skyddet mot diskriminering instämmer utskottet visserligen med Liberalernas uppfattning att det s.k. antidiskrimineringsdirektivet (KOM(2008) 426) efter så många års förhandlingar nu slutligen måste kunna antas. Utskottet har haft överläggningar med regeringen om den svenska ståndpunkten och fäster sin tilltro till att regeringen i enlighet med ståndpunkten verkar för att direktivet

ska kunna antas, men kan samtidigt konstatera att det krävs enhällighet i EU:s ministerråd och Europaparlamentets godkännande för att direktivet ska antas.

Att föreställningar om heder har konsekvenser också för hbtq-personer uppmärksammas särskilt av Liberalerna. Utskottet instämmer i detta och anser precis som Liberalerna att det är viktigt att belysa denna problematik och fördjupa kunskapen om det hedersrelaterade våldet och förtrycket mot hbtq-personer. Som utskottet redan framhållit ovan i avsnittet Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck är hedersproblematiken ytterst allvarlig och ett område inom vilket arbetet måste intensifieras. I detta ligger också att uppmärksamma hbtq-personers utsatthet i en hederskontext. Som utskottet konstaterat ovan har Socialstyrelsen ett pågående uppdrag att genomföra en nationell kartläggning av hedersrelaterat våld och förtryck. Redovisningen av detta uppdrag bör enligt utskottet avvaktas innan det kan bli aktuellt att överväga behovet av en särskild studie om hbtq-personers utsatthet eller, såsom Vänsterpartiet föreslår, att tillsätta en utredning med fokus på att kartlägga våldsutsattheten för hbtq-personer.

Utskottet vill i sammanhanget även lyfta fram något om det arbete som pågår för att stärka transpersoners lika rättigheter och möjligheter. Utskottet noterar att utredningen om stärkt ställning och bättre levnadsvillkor för transpersoner i november 2017 överlämnade betänkandet Transpersoner i Sverige – Förslag för stärkt ställning och bättre levnadsvillkor (SOU 2017:92). Betänkandet har remissbehandlats och ärendet bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet kommer med intresse att följa det fortsatta arbetet med de förslag som lades fram av utredningen.

Vidare noterar utskottet att det straffrättsliga skyddet för transpersoner nyligen har förstärkts. Könsöverskridande identitet eller uttryck har lagts till i bestämmelserna om hets mot folkgrupp i tryckfrihetsförordningen och brottsbalken, samt i bestämmelserna om olaga diskriminering i brottsbalken. På så sätt omfattar brotten hets mot folkgrupp och olaga diskriminering även att hota, uttrycka missaktning för eller diskriminera transpersoner. Det har också tydliggjorts att en gärningsperson som begår ett brott med motivet att kränka på grund av könsöverskridande identitet eller uttryck kan få ett strängare straff.

Utskottet kan med det anförda konstatera att arbetet för att säkerställa hbtq-personers fulla åtnjutande av de mänskliga rättigheterna fortsätter med kraft och att det får anses ligga i linje med de motionsförslag som behandlas i detta avsnitt. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Nationellt centrum för kvinnofrid m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 10 (M, SD, KD) och särskilt yttrande 6 (C).

Motionerna

Moderaterna förordar i kommittémotion 2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. att verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid ska bedrivas fullskaligt vid Uppsala universitet och utan avbrott (yrkande 6). Moderaterna vill värna denna verksamhet och betonar att förutom omfattande utbildningsverksamhet och en myndighetstäckande kunskapsbank finns vid verksamhetens kliniska enhet såväl kvinnofridsmottagningen som Sveriges största nationella stödtelefon Kvinnofridslinjen.

Centerpartiet anser i kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. att Nationellt centrum för kvinnofrid bör få långsiktiga förutsättningar och behålla sitt nationella uppdrag som kunskaps- och resurscentrum (yrkande 3). Centerpartiet vill att dess uppdrag värnas och utvecklas.

Lars Mejern Larsson m.fl. (S) tar i motion 2018/19:1045 upp behovet av fortsatta åtgärder mot mäns våld mot kvinnor (yrkande 1). Det handlar enligt motionärerna om förebyggande arbete men också om att samhällets skydds nät finns där om eller när någonting händer. Motionärerna anför vidare att våld, diskriminering och kränkande behandling av kvinnor är ett samhällsproblem som måste tas på allvar och påtalar behovet av att förstärka arbetet kring mänskliga rättigheter oberoende av kön (yrkande 2).

Sultan Kayhan m.fl. (S) betonar i motion 2018/19:2235 vikten av informations- och utbildningsinsatser på sexualbrottsområdet. För att befästa de värderingar som ligger bakom den nya samtyckeslagen anser motionärerna att det bör genomföras ett brett pedagogiskt arbete i vilket samtyckesnormer förmedlas och diskuteras.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inleda med att lyfta fram det jämställdhetspolitiska delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Enligt detta ska kvinnor och män, flickor och pojkar ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet.

Att vi har långt kvar innan detta mål är nått vittnar bl.a. de många berättelserna under metoo-upproppet om. Att mer måste göras råder det inget tvivel om. Antagandet av den nationella strategin för att förebygga och

bekämpa mäns våld mot kvinnor liksom inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten är två betydelsefulla åtgärder som utskottet vill framhålla i arbetet med att åstadkomma en samhällelig förändring.

När det gäller bl.a. Moderaternas yrkande om att värna verksamheten vid Nationellt centrum för kvinnofrid vill utskottet anföra följande.

Jämställdhetsmyndigheten inrättades under den förra mandatperioden och påbörjade sin verksamhet den 1 januari 2018. Myndigheten är enligt sin instruktion (SFS 2017:937) förvaltningsmyndighet för frågor som rör jämställdhetspolitiken och har bl.a. i uppgift att följa och analysera utvecklingen mot de jämställdhetspolitiska målen, främja samordningen av jämställdhetspolitiska insatser samt att inom sitt ansvarsområde samlar och sprida kunskap baserad på forskning och beprövad erfarenhet och verka för en kunskapsbaserad praktik. Myndigheten ska också främja utvecklingen av förebyggande insatser mot mäns våld mot kvinnor. Det innebär att Jämställdhetsmyndigheten är regeringens huvudsakliga myndighet för kunskapsutveckling och kunskapsspridning om frågor som rör de jämställdhetspolitiska målen, även delmålet att mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Det kunskapsuppdrag som tidigare har legat på bl.a. Nationellt centrum för kvinnofrid har därför permanent överförs till Jämställdhetsmyndigheten.

Utskottet konstaterar att riksdagen genom budgetbeslutet för utgiftsområde 13 för 2019 beslutade om nedläggning av Jämställdhetsmyndigheten (bet. 2018/19:AU1, rskr. 2018/19:106). Regeringen deklarerade emellertid tydligt i regeringsförklaringen den 21 januari 2019 att Jämställdhetsmyndigheten kommer att bli kvar, något som utskottet välkomnar.

När det gäller Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala anser utskottet att denna verksamhet har en central roll vad gäller skyddet för de som utsätts för mäns våld mot kvinnor och våld i nära relationer genom Kvinnofridsmottagningen och Kvinnofridslinjen. Kvinnofridslinjen är en nationell stödtelefon dit kvinnor som utsätts för hot, våld och sexuella övergrepp kan ringa för att få stöd och hjälp. Även närstående och personal som möter våldsutsatta kan vända sig till Kvinnofridslinjen. Det är enligt utskottet angeläget att Nationellt centrum för kvinnofrid även i fortsättningen har goda förutsättningar att verka. Efterfrågan på stöd via Kvinnofridslinjen har ökat under senare år, och det är viktigt att linjen kan fortsätta att ta emot alla samtal och därigenom ge råd och stöd både till våldsutsatta och till yrkesverksamma.

Att Jämställdhetsmyndigheten fortsätter att samverka med alla de aktörer som bedriver verksamhet med bäring på jämställdhetspolitiken är viktigt. En av dessa aktörer är Nationellt centrum för kvinnofrid.

När det gäller yrkandena om bl.a. behovet av fortsatt våldsförebyggande arbete vill utskottet även i detta avsnitt lyfta fram den nationella strategin för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor som började gälla i januari 2017. Strategin ger uttryck för en omorientering av samhällets insatser, från att främst hantera våldets konsekvenser till att i högre grad angripa dess

orsaker. Det innebär att gå ifrån ett huvudsakligen reaktivt till ett mer proaktivt förhållningssätt för att både förhindra att våld uppstår och att det upprepas. Den huvudsakliga utgångspunkten för strategin är således att våld ska förebyggas med fokus på våldsutövare. Utskottet noterar med tillfredsställelse att flera av de åtgärder som aviseras i strategins åtgärdsprogram för perioden 2017–2020 har påbörjats eller genomförts.

Utskottet noterar också att betänkandet Att bryta ett våldsamt beteende – återfallsförebyggande insatser för män som utsätter närstående för våld (SOU 2018:37) för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

När det gäller motionsyrkandet om vikten av informations- och utbildningsinsatser på sexualbrottsområdet noterar utskottet regeringens besked i regeringsförklaringen den 21 januari 2019 om att arbetet för att förverkliga en samtyckeskultur fortsätter, att mer resurser tillförs det förebyggande arbetet och att sex- och samlevnadsundervisningen moderniseras. Regeringen uttalade vidare att den ökar insatserna mot våld i nära relationer. Detta avser både det akuta stödet till våldsutsatta och deras barn, det förebyggande arbetet och insatserna för att få personer som utövar våld att förändra sitt beteende.

Utskottet noterar vidare bl.a. det regeringsuppdrag som Brottsoffermyndigheten fick i februari 2018 att genomföra informations- och utbildningsinsatser med anledning av den nya sexualbrottslagstiftningen (Ju2018/01290/KRIM).

Utskottet kan sammanfattningsvis konstatera att det pågår ett brett arbete när det gäller våld i nära relationer och relaterade frågor som ligger i linje med motionsförslagen. Med det sagda anser utskottet att det inte finns skäl för något initiativ från riksdagens sida. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. jämställda löner och företagarperspektiv i jämställdhetspolitiken. Utskottet hänvisar främst till pågående arbete.

Jämför reservation 11 (M), 12 (C), 13 (KD) och 14 (L).

Motionerna

Moderaterna refererar i kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. till en undersökning gjord av Diskrimineringsombudsmannen som visar att få arbetsgivare känner till de nya kraven på aktiva åtgärder som trädde i kraft 2017. Moderaterna vill därför att Diskrimineringsombudsmannens

uppdrag att stötta och sprida kunskap och verktyg för att underlätta för fler arbetsgivare att leva upp till lagen och bedriva ett effektivt arbete mot diskriminering och sexuella trakasserier ska följas upp för att säkerställa att uppdraget har avsedd effekt (yrkande 2).

Centerpartiet lyfter i kommittémotion 2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. fram frågan om jämställda löner och anser att möjligheterna att genomföra kraftfulla åtgärder för jämställda löner bör ses över (yrkande 8). Enligt Centerpartiet har staten som en part på arbetsmarknaden ett stort ansvar i att säkerställa jämställda löner, men det krävs krafttag även från övriga arbetsgivare.

Kristdemokraterna anser i kommittémotion 2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. att kvinnors företagande måste främjas (yrkande 33). Enligt Kristdemokraterna behöver politiken vinnlägga sig om att inte försämra möjligheterna att starta och driva företag, i synnerhet inte i de sektorer som domineras av kvinnor.

I partimotion 2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. föreslår Kristdemokraterna att Diskrimineringsombudsmannen ska ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet (yrkande 35).

Liberalerna anför i partimotion 2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. att regeringen bör låta göra en systematisk genomgång av anmälningar om åldersdiskriminering (yrkande 1). Liberalerna anser att orsakerna till att människor upplevt sig diskriminerade på grund av sin kronologiska ålder behöver åtgärdas, eventuellt genom ett förtydligande i diskrimineringslagen.

Liberalerna anser i partimotion 2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. att fler kvinnor bör delta på EU:s arbetsmarknad (yrkande 10). För att öka arbetskraftsdeltagandet bland kvinnor anser Liberalerna att Sverige ska vara drivande i att EU uppmuntrar medlemsländerna till avskaffad sambeskattning och satsningar på barn- och äldreomsorg.

I kommittémotion 2018/19:2060 av Gulan Avci m.fl. betonar Liberalerna behovet av att agera för att lönegapet mellan kvinnor och män ska minska (yrkande 7). Arbetet mot denna form av diskriminering måste fortsätta, och i detta ligger enligt partiet bl.a. att företag gör s.k. lönekartläggningar.

I partimotion 2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. anser Liberalerna att den nuvarande jämställdhetspolitiken saknar ett företagarperspektiv, vilket riskerar att befästa könsstereotypa föreställningar där företagande och entreprenörskap förknippas med män, medan kvinnor i första hand ses som anställda (yrkande 4).

Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C) uppmärksammar i motion 2018/19:2563 att människor med psykisk ohälsa upplever diskriminering i olika livssituationer. Enligt motionärerna behövs det mer forskning, ökad kunskap om psykisk funktionsnedsättning, förbättrad tillgänglighet, utökat samhällligt stöd m.m. för att rättigheterna för personer med psykisk ohälsa ska värnas.

Robert Hannah m.fl. (L) uttrycker i motion 2018/19:521 sin oro för en kommande brist på teckenspråkstolkare och föreslår därför en utredning om hur Sverige ska få fler behöriga teckenspråkstolkare på arbetsmarknaden (yrkande 1). För att göra yrket mer attraktivt förordar motionärerna en löneökning för teckenspråkstolkare (yrkande 2). Dessutom vill motionärerna att möjligheten att slopa avgiften för tolk för arbetsgivare som anställer en döv eller hörselskadad person med tolkbehov ska utredas (yrkande 3).

Utskottets ställningstagande

Principerna om likabehandling och icke-diskriminering är grundläggande mänskliga rättigheter. Var och en har rätt till ett liv utan diskriminering. Jämställdhet är också en del av lösningen på de utmaningar som samhället står inför, och en självklarhet i ett modernt välfärdssamhälle – för rättvisa och ekonomisk utveckling. En arbetsmarknad där kvinnor och män kan delta på samma villkor ger en starkare ekonomi och är bra för individen och för samhället.

Trots ett mångårigt arbete för att uppnå ekonomisk jämställdhet råder det fortfarande olika förutsättningar för kvinnor och män att komma ut på arbetsmarknaden och för att stanna kvar och utvecklas i arbetslivet.

Utskottet vill till en början uppmärksamma den handlingsplan för jämställda livsinkomster som presenterades av regeringen i december 2017 (A2017/02477/ARM). Handlingsplanen ger en värdefull riktning för det fortsatta arbetet med att nå ett jämställt arbetsliv och presenterar ett antal olika åtgärder för att förändra utvecklingen.

Moderaterna tar i sin motion upp att många arbetsgivare inte känner till de nya kraven på att arbeta förebyggande och främjande för att motverka diskriminering, det s.k. regelverket för aktiva åtgärder som trädde i kraft 2017. Arbetsgivarnas brist på kunskap i detta avseende är enligt utskottet ett stort hinder för att uppnå målet om ett samhälle fritt från diskriminering. För att aktiva åtgärder ska vara ett effektivt medel för att i praktiken nå lika rättigheter och möjligheter är det viktigt att bestämmelserna följs. En ökad efterlevnad av reglerna är således en fråga som bör prioriteras.

Utskottet välkomnar kommittédirektiven En effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen som beslutades i augusti 2018 (dir. 2018:99). Utredaren ska se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnad av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen. I direktiven anges att det krävs en effektiv tillsyn över lagen med effektiva sanktioner när bestämmelserna om aktiva åtgärder inte följs. Utskottet kan konstatera att utredare ännu inte har tillsatts men utgår från att en utredning kan komma igång inom en snar framtid. Utskottet uppmärksammar i sammanhanget att regeringen i regeringsförklaringen tidigare i år deklarerade att diskrimineringslagen ska skärpas.

Utskottet noterar vidare bl.a. det uppdrag som regeringen givit till Diskrimineringsombudsmannen när det gäller arbetet mot sexuella

trakasserier m.m. (Ku2018/00556/DISK). Uppdraget består i att tillsammans med Arbetsmiljöverket ta fram en gemensam digital plattform för information med stöd till arbetsgivare för att förebygga och förhindra sexuella trakasserier i arbetslivet. Diskrimineringsombudsmannen ska också vidta särskilda kunskapshöjande insatser och tillsynsinsatser beträffande skyldigheten för arbetsgivare att genomföra förebyggande och främjande insatser för att motverka sexuella trakasserier och andra former av diskriminering. Uppdraget ska slutredovisas senast den 1 april 2019. Utskottet ser fram emot att ta del av Diskrimineringsombudsmannens slutredovisning av uppdraget och kommer att noga följa utvecklingen på området.

När det gäller frågan om jämställda löner som tas upp särskilt av både Centerpartiet och Liberalerna är det ett område som också utskottet ser allvarligt på. Att jämställdhet i arbetslivet, inbegripet jämställda löner, är en fråga som regeringen prioriterar visas bl.a. genom den redan nämnda handlingsplanen för jämställda livsinkomster. Utskottet vill i sammanhanget också lyfta fram att alla arbetsgivare enligt regelverket för aktiva åtgärder som relativt nyligen reformerades numera ska göra en lönekartläggning varje år. Lönekartläggningar är enligt utskottet ett viktigt verktyg för att kunna upptäcka, åtgärda och förhindra osakliga skillnader i lön mellan kvinnor och män.

Kristdemokraterna och Liberalerna har var för sig yrkanden som riktar in sig på främjande åtgärder för kvinnors företagande. Utskottet håller med om att företagarperspektivet bör värnas i jämställdhetspolitiken och vill påminna om att delmålet om ekonomisk jämställdhet även omfattar företagande, att kvinnor ska ha samma möjligheter som män att starta och driva företag som kan växa och generera en inkomst. Utskottet uppmärksammar att Almi Företagspartner AB (Almi), som är en statlig företagsfrämjande aktör med uppdrag att utveckla och finansiera små och medelstora företag, bl.a. har fått ett uppdragsmål av regeringen att andelen kvinnor i Almis kundstock ska överstiga andelen kvinnor i den totala företagspopulationen och nyföretagandet. Utskottet noterar att Riksrevisionen alldeles nyligen har granskat om regeringens och Almis arbete med Almis uppdrag om kvinnors företagande bidrar till att uppfylla det jämställdhetspolitiska målet om ekonomisk jämställdhet (RiR 2019:7). Riksrevisionens övergripande slutsats är att Almi och dess dotterbolag strävar efter att utföra uppdraget om kvinnors företagande på ett samstämmigt och konsekvent sätt men att det finns otydligheter i regeringens styrning av uppdraget och i Almis återrapportering till regeringen. Utskottet avvaktar regeringens skrivelse med en redogörelse för vilka åtgärder den har vidtagit eller avser att vidta med anledning av Riksrevisionens iakttagelser.

Vidare kan nämnas det uppdrag som Tillväxtverket har att under perioden 2018 till 2021 underlätta för utrikes födda kvinnor att starta och driva egna företag. Utskottet finner även skäl att hänvisa till det förslag som regeringen lade fram i mars 2018 om en sammanhållen politik för Sveriges landsbygder (prop. 2017/18:179). Förslaget syftar till att ge likvärdiga möjligheter till

företagande, arbete, boende och välfärd som leder till en långsiktigt hållbar utveckling i hela landet, bl.a. genom att stimulera företagande och entreprenörskap. Förslaget syftar också till att ge möjligheter till en mer jämställd arbetsmarknad och förbättrade förutsättningar för kvinnors företagande i Sveriges landsbygder.

När det gäller Liberalernas yrkande om ökat kvinnligt arbetskraftsdeltagande i EU:s medlemsländer noterar utskottet skrivningarna i budgetpropositionen för 2019 om att regeringen sedan många år aktivt driver att ett jämställdhetsperspektiv ska integreras i alla relevanta EU-processer och att regeringen arbetat för att lyfta fram åtgärder som bidrar till att öka kvinnors deltagande på arbetsmarknaden. Denna inriktning i regeringens EU-arbete får anses ligga i linje med Liberalernas inställning på området.

När det gäller diskriminering på grund av ålder anser Liberalerna att det finns behov av att utreda frågan och har förslag på åtgärder i syfte att göra något åt orsakerna till åldersdiskriminering. Utskottet vill här uppmärksamma att skyddet mot åldersdiskriminering förstärktes i januari 2013 genom en lagändring som innebar att skyddet mot diskriminering kom att omfatta fler samhällsområden. En annan lagändring i relativ närtid är den utvidgning av skyldigheten att arbeta med aktiva åtgärder som trädde i kraft den 1 januari 2017. Utskottet anser att det genom dessa reformer har skapats klart förbättrade möjligheter att få till stånd en förändring i samhället, t.ex. när det gäller attityderna gentemot arbetstagare i olika åldersgrupper. Utskottet noterar också att regeringen i augusti 2018 presenterade en delegation med syftet att motverka åldersdiskriminering och bättre ta till vara äldres erfarenhet och kompetens (dir. 2018:83). Delegationen har att slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 oktober 2020 och är en del av Pensionsgruppens uppgörelse om långsiktigt höjda och trygga pensioner.

När det gäller Kristdemokraternas yrkande om missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet vill utskottet hänvisa till att det i uppdraget för Diskrimineringsombudsmannen ingår att motverka missgynnande enligt föräldraledighetslagen. Av förordningen (2008:1401) med instruktion för Diskrimineringsombudsmannen framgår också att myndigheten har till uppgift att följa och analysera utvecklingen inom sitt ansvarsområde. Utskottet utgår från att myndigheten bedriver ett aktivt arbete utifrån de olika diskrimineringsgrunderna och för att motverka missgynnande enligt föräldraledighetslagen samt att också regeringen noga följer utvecklingen på området. Utskottet noterar också att Diskrimineringsombudsmannen relativt nyligen har drivit ett antal mål om missgynnande i arbetslivet i samband med graviditet och föräldraledighet.

Utskottet anser i likhet med det som framförs i en av motionerna att det är viktigt att tillräckligt många teckenspråkstolkare utbildas i framtiden. Utskottet noterar den satsning på tolktjänst i arbetslivet som regeringen gjorde i budgetpropositionen för 2018. Satsningen ledde till att Socialstyrelsen fick i uppdrag att administrera och fördela 45 miljoner kronor till tolktjänst i arbetslivet under 2018–2020, med syftet att stärka förutsättningarna på arbetsmarknaden för

kvinnor och män som är döva, dövblinda eller har nedsatt hörsel. Satsningen ska också ge ökad kunskap om hur behoven ser ut. Vidare har Myndigheten för delaktighet fått i uppdrag att informera arbetsgivare och andra berörda aktörer om vilka stöd, tekniker och tjänster som finns för att ge möjligheter till tolktjänst på en arbetsplats. Utskottet förutsätter att regeringen följer upp insatserna på området och är lyhörda för åsikter om hur tolktjänsten kan förbättras.

I en motion uppmärksammas den utsatthet som inte sällan drabbar personer med psykisk ohälsa. Utskottet instämmer helhjärtat i att samhället inte får svika dessa personer och att det är angeläget att ta ett brett grepp om frågan. Det är ett komplext område som kräver ett långsiktigt och hållbart arbete. Utskottet noterar att den sakpolitiska överenskommelse som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna och Miljöpartiet bl.a. innehåller åtgärder för att bekämpa psykisk ohälsa. Regeringen har också nyligen tagit emot betänkandet För att börja med något nytt måste man sluta med något gammalt – Förslag för en långsiktigt hållbar styrning inom området psykisk hälsa (SOU 2018:90) från den nationella samordnaren för utveckling och samordning av insatser inom området psykisk hälsa. Utskottet anser att åtgärder inom området är angelägna men bedömer att det inte finns skäl att rikta något uttalande till regeringen i frågan.

Utskottet vill summera avsnittet med att understryka att åtgärder för att främja jämställdhet och motverka diskriminering inom arbetslivet är centrala frågor i samhällsbygget. Med det anförda kan utskottet konstatera att det pågår ett brett arbete när det gäller åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet och relaterade frågor. Utskottet anser därför att det inte finns anledning för riksdagen att rikta några uttalanden till regeringen med anledning av de aktuella motionsyrkandena, vilka därmed avstyrks.

Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. tillsättandet av en kriskommission mot diskriminering och åtgärder mot diskriminering på grund av trosuppfattning. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 15 (V), 16 (KD) och 17 (L).

Motionerna

Vänsterpartiet förespråkar i kommittémotion 2018/19:756 av Christina Höj Larsen m.fl. att det ska tillsättas en kriskommission mot diskriminering (yrkande 4). Enligt partiet måste det tas kraftfulla tag mot den diskriminering

som nyanlända utsätts för i samhället. Kriskommissionen bör arbeta för en samlad lösning på försörjningsbehoven och mot strukturell diskriminering.

Kristdemokraterna anser i motion 2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. att i den nationella plan mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som regeringen presenterat bör diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning inkluderas bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser (yrkande 13).

Liberalerna anför i partimotion 2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. att rasism, främlingsfientlighet och intolerans måste bekämpas (yrkande 27). Ett effektivt arbete mot diskriminering nämns som en viktig komponent i detta arbete. Det ska kosta att diskriminera och den som drabbas ska kunna få hjälp och upprättelse. Liberalerna yrkar vidare att diskriminering på arbetsmarknaden måste bekämpas (yrkande 28). Partiet anför att ingen ska hållas tillbaka av fördomar och diskriminering men att det dessvärre är så att många nyanlända möts av både direkt och indirekt diskriminering bl.a. på arbetsmarknaden.

Leila Ali-Elmi (MP) pekar i motion 2018/19:2743 på att det är viktigt att förstärka det civila samhällets roll och resurser i att ge stöd och juridisk rådgivning till personer med icke-europeisk bakgrund (yrkande 5). Motionären föreslår vidare att regeringen ska tillsätta en utredning i syfte att utveckla och effektivisera arbetet mot rasism och diskriminering riktad mot personer födda utanför Europa (yrkande 6).

Utskottets ställningstagande

I ett Sverige där alla erkänns för vilka de är ska utrymme inte finnas för rasism och liknande former av fientlighet. Utskottet vill understryka att Sverige ska vara ett tolerant och humant samhälle som präglas av mångfald och respekt för individens mänskliga fri- och rättigheter. Ett effektivt arbete mot rasism och hatbrott är enligt utskottet en förutsättning för att nå målet om ett samhälle fritt från diskriminering.

Utskottet vill inleda med att lyfta fram den nationella planen mot rasism, liknande former av fientlighet och hatbrott som antogs av regeringen i november 2016. Som anføres i förordet till planen krävs ett kontinuerligt och brett arbete i kampen för inkludering och mot rasism. De fokusområden som pekas ut i planen är 1) mer kunskap, utbildning och forskning, 2) förbättrad samordning och uppföljning, 3) civila samhället: ökat stöd och fördjupad dialog, 4) förstärkt förebyggande arbete på nätet och 5) ett mer aktivt rättsväsende.

Enligt utskottet är planen ett viktigt verktyg för att förebygga och motverka rasism och polarisering i samhället och skapa förutsättningar för ett solidariskt och sammanhållet Sverige. I regeringsförklaringen tidigare i år betonade regeringen att arbetet med den nationella planen fortsätter. Detta välkomnas av utskottet. Utskottet noterar också att det i den sakpolitiska överenskommelse som slutits mellan Socialdemokraterna, Centerpartiet, Liberalerna

och Miljöpartiet anges att arbetet mot våldsbejakande extremism samt antiziganism, antisemitism, islamofobi och all annan form av rasism ska stärkas.

Liberalernas uppmaning om att rasism, främlingsfientlighet och intolerans måste bekämpas är givetvis något som utskottet instämmer i till fullo. Utskottet känner också sympati för de resonemang som ligger bakom Vänsterpartiets förslag om att tillsätta en kriskommission mot diskriminering. Diskrimineringen i samhället får allvarliga konsekvenser, både för enskilda individer och för samhället i stort.

När det gäller det konkreta förslaget om att tillsätta en särskild kommission är utskottet inte berett att ställa sig bakom ett sådant initiativ. Utskottet vill för sin del hänvisa till det arbete som redan pågår eller planeras i syfte att främja ett inkluderande samhälle. Förutom det tidigare nämnda utredningsarbete som bedrivs för att åstadkomma en effektivare diskrimineringslagstiftning och det arbete som bedrivs inom ramen för den nationella planen mot rasism och liknade former av fientlighet och hatbrott, finner utskottet skäl att i sammanhanget hänvisa till det arbete som bedrivs för att minska och motverka segregationen i samhället.

Utskottet noterar den långsiktiga strategi för att minska och motverka segregation för perioden 2018–2028 som regeringen presenterade i juni 2018. Strategin är en vidareutveckling av det långsiktiga reformprogram för minskad segregation som regeringen presenterade sommaren 2016. Det övergripande målet med strategin är minskad segregation, jämlika uppväxt- och levnadsvillkor och goda livschanser för alla. I strategin anger regeringen ett övergripande mål, delmål och insatsområden samt inriktningen för genomförande, uppföljning och utvärdering av arbetet. Bland de prioriterade områden som lyfts fram i strategin återfinns utbildning och arbetsmarknad.

När det gäller Kristdemokraternas syn på att hatbrott på religiös grund måste tas på allra största allvar delar utskottet denna uppfattning, men anser för sin del att den aktuella nationella planen mot rasism, liknade former av fientlighet och hatbrott tillgodoser detta och ser inget behov av något initiativ till regeringen i denna fråga.

Bland annat Liberalerna tar upp frågan om tillgång till hjälp och upprättelse för den som drabbas av diskriminering. Utskottet vill i denna fråga hänvisa till den pågående beredningen av betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87). Utredningsarbetet har syftat till att skapa ett system där aktörer på olika nivåer arbetar aktivt mot diskriminering – ett system där olika aktörer kan komplettera och stödja varandra i arbetet mot diskriminering och med att ge stöd och hjälp till dem som har utsatts för diskriminering. Utskottet ser i nuläget inga skäl att rikta något initiativ till regeringen och därmed föregripa den pågående beredningsprocessen.

Med det sagda anser utskottet att det inte finns skäl för några uttalanden till regeringen från riksdagens sida. De aktuella motionsyrkandena avstyrks därmed.

Diskrimineringslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. påföljderna för brott mot diskrimineringslagen och utvärdering av diskrimineringslagen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående och aviserat arbete.

Jämför reservation 18 (M), 19 (C), 20 (V) och 21 (L).

Motionerna

Moderaterna yrkar i kommittémotion 2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. att den sammanhållna diskrimineringslag som infördes 2009 ska utvärderas (yrkande 3). Inom ramen för översynen bör bl.a. möjligheten att stärka påföljderna för brott mot diskrimineringslagen övervägas.

Vänsterpartiet anser i kommittémotion 2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. att synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas. Partiet yrkar att regeringen återkommer med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och en rätt för arbetssökande som diskrimineras att få skadestånd (yrkande 7).

I kommittémotion 2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. anser Vänsterpartiet att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur lagen om otillgänglighet som diskrimineringsgrund efterlevs och baserat på resultatet lämna rekommendationer på eventuella åtgärder (yrkande 8).

Liberalerna anser i partimotion 2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. att diskrimineringslagen bör utvärderas (yrkande 29). Enligt partiet bör en sådan översyn bl.a. inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer. Liknande förslag om utvärdering har Liberalerna i de båda partimotionerna 2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (yrkande 2) och 2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (yrkande 15).

Liberalerna anser vidare i partimotion 2018/19:2923 att det i diskrimineringslagen måste tydliggöras var gränsen går mellan religionsfrihet och likabehandling av kvinnor och män samt flickor och pojkar (yrkande 30). Att jobba för likabehandling och jämställdhet måste enligt Liberalerna vara förenligt med svensk diskrimineringslagstiftning. Partiet betonar samtidigt att det självklart inte får finnas förtäckta regler som utesluter grupper från att söka ett jobb.

Jan Ericson (M) anser i motion 2018/19:1856 att diskrimineringslagstiftningen bör ses över mot bakgrund av den enligt motionären orimligt höga diskrimineringsavgift som kan utdömas. Samme motionär anser i motion 2018/19:1857 att regeringen bör överväga möjligheten att förbjuda kvotering. Personer ska bedömas efter egna individuella meriter och inte kvoteras in oavsett om det är på grund av kön, etnicitet eller något annat. Kvotering handlar enligt motionären om diskriminering av den bortkvoterade.

Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD) anser i motion 2018/19:218 att regeringen bör utreda möjligheterna dels att införa politisk åskådning som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen (yrkande 1), dels att införliva politisk åskådning som diskrimineringsgrund i Diskrimineringsombudsmannens uppdrag (yrkande 2). Att politisk uppfattning ska införas som diskrimineringsgrund i den svenska lagstiftningen föreslår också Eric Westroth (SD) i motion 2018/19:580. Enligt motionären lämnar svensk lagstiftning helt öppet för inte bara direkt och indirekt diskriminering utan även för trakasserier mot personer på grund av deras politiska uppfattning eller åsikt.

Christian Carlsson (KD) föreslår i motion 2018/19:2972 att diskrimineringslagstiftningen ska ses över i relation till religionsfriheten.

Utskottets ställningstagande

När det gäller diskrimineringslagen och dess syfte att på sikt förändra en samhällsstruktur som bygger på normer och värderingar är det enligt utskottet svårt att mäta effekterna av lagstiftningen. Inte desto mindre är utskottets uppfattning att det är angeläget att följa utvecklingen på området och vid behov vidta åtgärder. Utskottet konstaterar att diskrimineringslagen har genomgått en hel del reformer under de tio år som den nu har varit i kraft.

Motionerna i avsnittet har den gemensamma nämnaren att man antingen efterfrågar mer specifika ändringar i diskrimineringslagen eller förespråkar en mer generell översyn av lagen och om avsedda effekter med lagen har uppnåtts.

Utskottet vill inleda med att fästa uppmärksamhet vid betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87) som Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering presenterade i december 2016. Utredningen hade till uppdrag att föreslå hur arbetet mot diskriminering kan organiseras och effektiviseras. I arbetet ingick bl.a. att föreslå effektiva sanktioner mot diskriminering. I uppdraget ingick även att se över och vid behov förtydliga Diskrimineringsombudsmannens roll och mandat. Betänkandet har remissbehandlats, och utredningens förslag bereds inom Regeringskansliet.

Utskottet vill vidare lyfta fram det kommittédirektiv som beslutades i augusti 2018 om att utse en särskild utredare med uppdrag att analysera och se över behovet av effektivare sanktionsmöjligheter när bestämmelserna om aktiva åtgärder, inklusive lönekartläggningar, inte följs (dir. 2018:99). Som utskottet konstaterat i föregående avsnitt har regeringen ännu inte utsett en utredare, men utskottet utgår från att en utredning kan komma igång inom en snar framtid. Utskottet vill ånyo också uppmärksamma att regeringen i regeringsförklaringen tidigare i år deklarerade att diskrimineringslagen ska skärpas.

Utskottet vill avvakta den pågående beredningen i Regeringskansliet vad gäller både det nämnda betänkandet och den planerade utredningen innan det överväger eventuella initiativ till en utvärdering av diskrimineringslagen.

När det särskilt gäller frågan om otillgänglighet som diskrimineringsgrund vill utskottet påminna om att diskrimineringslagens skydd mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet ändrades så sent som den 1 maj 2018. Genom ändringen utvidgades skyddet till att även omfatta företag inom området varor och tjänster som har färre än tio anställda. Utskottet vill i detta sammanhang också påminna om det tillkännagivande som riksdagen i november 2017 i samband med beredningen av den nämnda utvidgningen riktade till regeringen om att utvärdera det utvidgade skyddet mot diskriminering i form av bristande tillgänglighet (bet. 2017/18:AU3, rskr. 2017/18:29). Att tillsätta en utredning i enlighet med vad som förespråkas av Vänsterpartiet är därmed inte motiverat i nuläget.

I fråga om rätt till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats, som Vänsterpartiet också föreslår, gäller enligt 2 kap. 1 § första stycket 2 diskrimineringslagen att arbetssökande skyddas av förbudet mot diskriminering i arbetslivet. Om en arbetsgivare bryter mot förbudet i samband med ett anställningsförfarande kan en arbetssökande tilldömas diskrimineringsersättning som kompensation för kränkningen. Ersättning för förlust som uppkommer ges dock inte (se 5 kap. 2 § andra stycket diskrimineringslagen). Utskottet anser att detta är en väl avvägd ordning och är inte berett att ställa sig bakom ett initiativ om att utöka rätten till skadestånd för arbetssökande som diskriminerats.

Bland annat Liberalerna efterfrågar en översyn av diskrimineringslagstiftningen i relation till religionsfriheten. Utskottet konstaterar att religionsfrihetens gränser är en komplex fråga som rönt stor uppmärksamhet på senare tid. Utskottet utgår från att också regeringen noga följer denna debatt och anser att det inte är nödvändigt att föreslå något tillkännagivande till regeringen i frågan.

När det gäller att utöka antalet diskrimineringsgrunder, ändra sanktionsbestämmelserna eller på annat vis ändra diskrimineringslagen på sätt som föreslås i ett antal enskilda motioner anser utskottet, under hänvisning till det beredningsarbete som pågår, att det i varje fall inte i nuläget finns skäl för riksdagen att rikta något initiativ till regeringen.

Med hänvisning till pågående och aviserat arbete samt till det som i övrigt anförts avstyrker utskottet sammanfattningsvis samtliga motionsyrkanden.

Diskrimineringsombudsmannen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. Diskrimineringsombudsmannens uppdrag. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående beredningsarbete.

Jämför särskilt yttrande 7 (SD).

Motionerna

I motion 2018/19:492 föreslår Robert Hannah (L) att Diskrimineringsombudsmannen läggs ned och att myndighetens arbete med främjande och förebyggande arbete mot diskriminering övertas av den nya institutionen för mänskliga rättigheter (yrkande 1). När det gäller enskilda diskrimineringsärenden anser motionären att uppdraget att bedriva ärenden ska ges till diskrimineringsjurister och fallen drivas på domstolsnivå (yrkande 2).

Leila Ali-Elmi (MP) konstaterar i motion 2018/19:2743 att Diskrimineringsombudsmannen i dag enbart driver de ärenden som anses kunna ge vägledande domar. Enligt motionären bör samtliga ärenden som uppfyller Diskrimineringsombudsmannens kriterier för rättslig prövning drivas av myndigheten (yrkande 1). De juridiska resurserna hos myndigheten bör därmed utökas (yrkande 2). Vidare yrkar motionären att Diskrimineringsombudsmannen ska finnas representerad i alla större städer i Sverige (yrkande 3). För att ge personer med icke europeisk bakgrund mer och bättre information om och stöd i sina rättigheter på arbetsplatsen efterfrågas en bättre samverkan mellan Diskrimineringsombudsmannen och de fackliga organisationerna (yrkande 4).

Utskottets ställningstagande

Skyddet mot diskriminering är en av hörnstenarna i arbetet för de mänskliga rättigheterna. Individens möjlighet att hävda sina rättigheter och vidtagandet av åtgärder för att motverka diskriminerande strukturer är centrala element i arbetet för alla människors lika rättigheter och möjligheter.

När det gäller frågan om Diskrimineringsombudsmannens verksamhet och uppgifter vill utskottet framhålla betydelsen av myndighetens arbete med att ta emot anmälningar om diskriminering, bedriva generell tillsyn inom områden med förändringsbehov och utöva tillsyn över bl.a. arbetsgivares förebyggande arbete. Diskrimineringsombudsmannens uppdrag är främst att arbeta för ett samhälle fritt från diskriminering och inte att företräda enskilda i domstol. Ett av Diskrimineringsombudsmannens mål med att driva enskilda ärenden i domstol är att skapa vägledande domar som ger effekt för många. Detta är en ordning som utskottet inte ser skäl att ändra.

I arbetet med att motverka diskriminering fyller även lokala aktörer som antidiskrimineringsbyråerna en viktig funktion när det gäller att uppmärksamma och synliggöra olika former av diskriminering. Lokala och regionala antidiskrimineringsbyråer finns över hela Sverige. De arbetar med att erbjuda juridisk rådgivning och stöd till personer som upplever sig utsatta för diskriminering samt med att utbilda och bilda opinion i diskrimineringsfrågor i lokala och regionala sammanhang. Byråerna är en del av civilsamhället och har en annan roll än vad en myndighet som Diskrimineringsombudsmannen har. Utskottet anser att antidiskrimineringsbyråer och andra liknande aktörer fyller en viktig funktion som komplement till det arbete som Diskrimineringsombudsmannen bedriver.

När det gäller yrkandet om bättre samverkan mellan Diskrimineringsombudsmannen och de fackliga organisationerna vill utskottet hänvisa till att myndigheten driver och deltar i ett stort antal nätverk och dialoger för att utveckla och sprida kunskap om diskriminering. Ett exempel är att Diskrimineringsombudsmannen genomför träffar med myndighetens fackliga nätverk för likabehandlingsfrågor i arbetslivet.

Vidare vill utskottet även i detta avsnitt hänvisa till den pågående beredningen inom Regeringskansliet av betänkandet Bättre skydd mot diskriminering (SOU 2016:87) som innehåller förslag om Diskrimineringsombudsmannen och antidiskrimineringsbyråerna.

Utskottet konstaterar avslutningsvis att frågan om inrättande av en institution för mänskliga rättigheter och vilket uppdrag en sådan institution skulle ha är en fråga som måste beredas i ett annat sammanhang. Utskottet noterar att promemorian Förslag till en nationell institution för mänskliga rättigheter i Sverige (Ds 2019:4) alldeles nyligen skickats ut på remiss.

Med det sagda avstyrker utskottet de aktuella motionsyrkandena.

Reservationer

1. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (SD)

av Magnus Persson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1,

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 12 samt

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Sverigedemokraterna ser jämställdhet mellan kvinnor och män i termer av lika rättigheter och möjligheter att själv forma sitt liv. Varje individ ska stå fri att göra sina egna, individuella livsval, utan att det offentliga ska försöka styra eller påverka dessa val. Det stämmer som utskottet anför att vi har en annan syn på hur jämställdhetsarbetet ska bedrivas än vad regeringen har. Vi förespråkar en formell jämställdhet där varken kvinnor eller män särbehandlas på grund av sin könstillhörighet. Till skillnad från andra partier använder vi oss inte av ytliga analyser av hur kvinnor respektive män fördelar sig på olika områden som ensamt underlag för att avgöra hur jämställt samhället är. Skillnader i preferenser behöver inte i sig vara problematiskt. Vi motsätter oss därför starkt en politik som bygger på förväntningar eller mål om en viss fördelning. Vi anser att de jämställdhetspolitiska målen behöver formuleras om och att regeringen ska återkomma med förslag i enlighet med det vi anfört ovan.

Vidare anser Sverigedemokraterna att s.k. positiv särbehandling förstärker synen på människor som representanter för en grupp snarare än representanter för sig själva. Även här finns en tydlig skiljelinje mellan vår syn och den jämställdhetspolitik som regeringen för. Vägen till bejakande av individuella val och bedömning av individen efter personliga egenskaper snarare än kön kan aldrig gå genom särbehandling. Det är Sverigedemokraternas övertygelse att det individuella perspektivet aldrig får överskuggas av ideal och målbilder om viss fördelning. Vi anser därmed att regeringen bör återkomma med förslag

som innebär att alla former av kvotering och positiv särbehandling på basis av kön avvecklas.

2. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (C)

av Annika Qarlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 1 och
avslår motionerna
2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,
2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1,
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 12 samt
2018/19:2843 av Annika Qarlsson m.fl. (C) yrkande 2.

Ställningstagande

Tyvär måste jag även i år konstatera att kostnaderna för ett ojämnt samhälle fortfarande är i stort sett en vit fläck på både forskarnas och politikernas karta. För att man snabbare ska kunna åstadkomma förändringar är det viktigt att frågan får en grundlig belysning.

Jag är till skillnad från utskottet inte tillfreds med det arbete som bedrivs utan anser att regeringen bör ta initiativ till att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämnt relaterade till det mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen har antagit.

3. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (L)

av Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 12 samt

avslår motionerna

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C) yrkande 1 och

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Precis som utskottet anför har jämställdhetsintegrering varit den övergripande strategin för jämställdhetspolitiken under lång tid, närmare bestämt sedan beslutet om propositionen Delad makt – delat ansvar som togs fram av den dåvarande liberala partiledaren och jämställdhetsministern Bengt Westerberg. Även under alliansregeringen ansvarade Liberalerna för jämställdhetspolitiken och under den tiden gjordes större satsningar på jämställdhetsintegrering i offentlig verksamhet än under någon tidigare regering. Jag delar visserligen utskottets syn på jämställdhetsintegrering och välkomnar också det arbete som bedrivs. Till skillnad från utskottet anser jag dock att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att jämställdhetsintegrering även fortsättningsvis ska vara den bärande strategin i jämställdhetspolitiken.

Liberalerna anser vidare att det är beklagligt att den nuvarande målstrukturen för jämställdhetspolitiken inte är utformad på ett sätt som lyfter fram de alarmerande skillnaderna mellan könen vad gäller nyanlända invandrarers möjligheter att etablera sig i Sverige. Skillnaderna syns på alla samhällsområden, från skola till arbetsmarknad, från föräldraskap till pensioner. För att synliggöra jämställdhet i integrationen som en prioriterad uppgift inom jämställdhetspolitiken anser jag därför att regeringen bör införa ett nytt delmål om integration, förslagsvis uttryckt på följande vis: ”Kvinnor och män, flickor och pojkar som invandrar ska mötas av samma förväntningar på alla områden i det svenska samhället och ha samma rättigheter och möjligheter att skapa sig ett självständigt liv i Sverige.”

4. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (M)

av Erik Bengtzboe (M), Saila Quicklund (M) och Hanif Bali (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M) yrkandena 2, 3 och 5,

bifaller delvis motion

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 16 och

avslår motionerna

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,
2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 21,
2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3 samt
2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

Vi välkomnar att även utskottet anser att arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck måste intensifieras och kan konstatera att det runt om i landet – lokalt i kommunerna, på länsnivå och regional nivå samt nationellt – vidtas omfattande och viktiga insatser för att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Detta är bra, men vi anser att ännu mer måste göras.

Länsstyrelserna har ett särskilt ansvar i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. Vi anser att regeringen bör se till att detta arbete vid länsstyrelserna följs upp regelbundet.

Vi kan vidare konstatera att Sveriges län och kommuner har kommit olika långt i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck. För att ytterligare stärka insatserna när det gäller hedersproblematiken anser vi att regeringen bör verka för att i varje län identifiera de kommuner som har kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck och med att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

När det gäller det nationella uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län delar vi inte utskottets uppfattning att en utvärdering ska avvaktas innan man tar ställning till om uppdraget ska ligga kvar där efter 2020. Arbetet med uppdraget vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har bedrivits där i mer än tio år och har inneburit att en kvalificerad organisation har byggts upp inom myndigheten. Inget talar för att behovet av omfattande insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck kommer att minska. Vår uppfattning är tvärtom att ökade ansträngningar måste göras på detta område. För att värna verksamheten vid Länsstyrelsen i Östergötlands län anser vi att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att göra uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck permanent vid just Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Vi vill avslutningsvis påminna om att när Jämställdhetsmyndigheten inrättades var Moderaterna, liksom bl.a. Kristdemokraterna, emot detta och vi var också tydliga med att det inte fick ske på bekostnad av välfungerande verksamheter. Inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten visade sig mycket riktigt ske på bekostnad av en rad befintliga och fungerande verksamheter, och det var mot denna bakgrund som Moderaterna tillsammans med Kristdemokraterna i budgeten för 2019 föreslog att myndigheten skulle läggas ned och upphöra per den 31 december 2019. Detta blev som bekant också riksdagens beslut. Vi beklagar att regeringen, med stöd av Centerpartiet och Liberalerna, nu avisat att Jämställdhetsmyndigheten ska återinrättas.

5. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (SD)

av Magnus Persson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Henrik Vinge (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 21,

2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M) yrkandena 2, 3 och 5 samt

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 16 och

avslår motionerna

2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3 samt

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 15.

Ställningstagande

I dagens Sverige hörs allt oftare rapporter från personer som lever i en förtryckande och våldsam hederskultur som kraftigt begränsar deras möjligheter till fria livsval. Samhället måste verkligen kraftsamla mot denna oroväckande utveckling. Som utskottet konstaterar sker mycket arbete på området, men vi anser att detta är långt ifrån tillräckligt.

Det hedersrelaterade våldet har tyvärr ofta kommit att kategoriseras som ett generellt uttryck för kvinnoförtryck och vad som brukar kallas mäns våld mot kvinnor. Denna bristande förståelse för hedersförtryckets struktur och grunder har i sin tur lett till brister i åtgärdsprogram och stödinsatser. Vi vill lyfta fram behovet av specialistkompetens, såsom särskilda hedersjourer, och säkerställa att det i varje kommun upprättas handlingsplaner och åtgärdsprogram framtagna för arbete mot hedersförtryck genom att från statligt håll bidra med samordning och hjälp från sakkunniga. Det behöver också skapas en effektiv stödjande och förebyggande struktur för att få kvinnor att våga anmäla och bearbeta vad de utsätts för av sina familjer.

Vi anser att regeringen bör se till att det i varje kommun upprättas handlingsplaner och åtgärdsprogram framtagna för arbete mot hedersförtryck.

Vidare vill vi uppmärksamma det arbete som länsstyrelserna bedriver. Vi anser att regeringen bör se till att länsstyrelsernas uppdrag att främja och lämna stöd till insatser för att motverka hedersrelaterat våld utökas och förlängs.

Andra åtgärder Sverigedemokraterna vill vidta för att bryta upp hederskulturens strukturer är bl.a. att sätta stopp för könssegregerad undervisning i skolan, separata badtider för män och kvinnor i offentliga badhus, bärandet av

heltäckande slöjor i skolan och på offentliga arbetsplatser samt andra fenomen som baserar sig på normen om att det är kvinnors ansvar att genom sitt beteende och sin klädsel hålla främmande mäns begär i schack. Vi anser att regeringen bör vidta åtgärder i enlighet med det vi här anfört för att förhindra att hederskulturen får fäste.

Vi stöder vidare Moderaternas förslag om att dels regelbundet följa upp länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, dels i varje län identifiera de kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck och med att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

Vi anser vidare att Länsstyrelsen i Östergötlands län ska få ett permanent uppdrag att ansvara för arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck och stöder Moderaternas och Kristdemokraternas yrkanden om att regeringen skyndsamt bör göra det nationella uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck permanent där. Vi delar alltså inte utskottets uppfattning att en utvärdering ska avvaktas och vill i sammanhanget påminna om att när Jämställdhetsmyndigheten inrättades var Sverigedemokraterna emot detta och Sverigedemokraterna föreslog i sin budget för 2019 att myndigheten skulle avvecklas. Vi välkomnar att detta också blev riksdagens beslut och beklagar att regeringen, med stöd av Centerpartiet och Liberalerna, nu aviserat att Jämställdhetsmyndigheten ska återinrättas.

Avslutningsvis vill vi uppmärksamma Sverigedemokraternas budgetförslag för 2019 där vi presenterade breda satsningar för att stärka arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck, bl.a. ökat stöd till jourverksamheternas arbete och en satsning på jourer med hedersvåld som särskilt kompetensområde. Dessa satsningar står vi naturligtvis fortfarande bakom (se bet. 2018/19:AU1).

6. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M) yrkandena 2, 3 och 5 samt
2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkandena 15 och 16 samt
avslår motionerna
2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD) yrkande 4,
2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD) yrkandena 18, 19 och 21 samt

2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP) yrkandena 1 och 3.

Ställningstagande

Kontroll är ett kännetecknande karaktärsdrag för den växande hedersproblematiken. Att få sin frihet beskuren för att möta släktens krav är tyvärr en verklighet för alltför många kvinnor i Sverige i dag. Utskottet hänvisar till en rad åtgärder och insatser i arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck. I den överenskommelse som regeringspartierna slutit med Centerpartiet och Liberalerna finns ett omfattande avsnitt om att stoppa hedersbrotten. Den ambition på området som där ges uttryck för välkomnas givetvis, men jag anser att än mer måste ske. Kampen mot hedersförtrycket behöver intensifieras och enligt min mening hämta inspiration från brittiska och norska lösningar. Både det norska och det brittiska arbetssättet beskrivs som mer verksamhets- och departementsöverskridande, och detta är något som Kristdemokraterna anser saknas i den politik som regeringen för på området. Jag anser att regeringen i enlighet med det anförda bör anamma ett annat tillvägagångssätt i arbetet med att stävja hedersproblematiken.

När det gäller det nationella uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck vid Länsstyrelsen i Östergötlands län delar jag inte utskottets uppfattning att en utvärdering ska avvaktas innan man tar ställning till om uppdraget ska ligga kvar där efter 2020. Arbetet med uppdraget vid Länsstyrelsen i Östergötlands län har bedrivits där i mer än tio år och har inneburit att en kvalificerad organisation har byggts upp inom myndigheten. Inget talar för att behovet av omfattande insatser för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck kommer att minska. Min uppfattning är tvärtom att ökade ansträngningar måste göras på detta område. För att värna verksamheten vid Länsstyrelsen i Östergötlands län anser jag att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att göra uppdraget mot hedersrelaterat våld och förtryck permanent vid just Länsstyrelsen i Östergötlands län.

Jag vill i sammanhanget påminna om att när Jämställdhetsmyndigheten inrättades var Kristdemokraterna, liksom bl.a. Moderaterna, emot detta och vi var också tydliga med att det inte fick ske på bekostnad av välfungerande verksamheter. Inrättandet av Jämställdhetsmyndigheten visade sig mycket riktigt ske på bekostnad av en rad befintliga och fungerande verksamheter, och det var mot denna bakgrund som Kristdemokraterna tillsammans med Moderaterna i budgeten för 2019 föreslog att myndigheten skulle läggas ned och upphöra per den 31 december 2019. Detta blev som bekant också riksdagens beslut. Jag beklagar att regeringen, med stöd av Centerpartiet och Liberalerna, nu aviserat att Jämställdhetsmyndigheten ska återinrättas.

Jag stöder vidare Moderaternas förslag om att dels regelbundet följa upp länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck, dels i varje län identifiera de kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och

förtryck och med att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte.

7. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (C)

av Annika Carlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1 och
avslår motionerna
2018/19:490 av Robert Hannah (L),
2018/19:504 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L),
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 23 och 24,
2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9 och
2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 21.

Ställningstagande

När det gäller arbetet i Sverige med att säkerställa lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet och könsuttryck och den hbt-strategi som presenterades 2014 är det glädjande att läsa i Statskontorets utvärdering att de statliga insatserna och strukturen i strategin har bidragit till att uppfylla strategins övergripande mål.

Som utskottet anför har mycket gjorts för att stärka hbtq-personers rättigheter, men jag ser ändå ett behov av att ytterligare intensifiera arbetet. Jag stöder därför Liberalernas förslag om att regeringen bör ta fram en ny strategi för hbtq-personers rättigheter.

8. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (V)

av Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 23 och 24 samt
avslår motionerna

2018/19:490 av Robert Hannah (L),
2018/19:504 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L),
2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9 och
2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 21.

Ställningstagande

Det våld som förekommer i samkönade relationer är ofta osynligt och uppmärksammas inte i samma utsträckning som andra former av våld i nära relationer. Hbtq-personer söker inte heller hjälp i samma utsträckning som andra, och detta är ofta tätt sammankopplat med att vård och stöd många gånger utgår från ett heteronormativt perspektiv.

Jag beklagar att utskottet verkar vara tillfreds med den kartläggning som Socialstyrelsen för närvarande genomför och inte ser att det finns ett trängande behov av mer kunskap och kompetens på området för att komma till rätta med våldsutsattheten för hbtq-personer. Jag anser att regeringen skyndsamt bör tillsätta en utredning med fokus på att kartlägga våldsutsattheten för hbtq-personer samt återkomma med förslag på åtgärder.

Vidare kan jag konstatera att brottsofferjourer tar ett stort ansvar för personer som utsätts för våld i nära relationer. I dag är kvinnor som utsatts för våld av en annan kvinna i en nära relation välkomna på kvinno- och tjejjourer. När det kommer till transpersoner ser det olika ut från jour till jour, och många transpersoner väljer att inte söka sig till tjej- och kvinnojourerna. För män som utsatts för våld av en annan man i en nära relation är möjligheterna till stöd mycket begränsade. Vänsterpartiet ser mot denna bakgrund ett behov av en generell kompetenshöjning bland myndigheterna och att hbtq-begreppet inlemmas i analyser och åtgärdsplaner från start. Jag beklagar att utskottet inte ser detta behov, och jag anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier, handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer.

9. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (L)

av Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 1 och 21 samt avslår motionerna

2018/19:490 av Robert Hannah (L),

2018/19:504 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L),
2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkandena 23 och 24 samt
2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 9.

Ställningstagande

Jag välkomnar att utskottet lyfter fram den nationella strategin för lika rättigheter och möjligheter oavsett sexuell läggning, könsidentitet eller könsuttryck. Strategin togs fram av den dåvarande alliansregeringen, och Liberalerna ansvarade i regeringen för bl.a. hbtq-frågorna. Det är glädjande att Statskontorets utvärdering av strategin visar att de övergripande insatserna och strukturen i strategin har bidragit till att uppfylla strategins övergripande mål. Samtidigt pekar Statskontoret på den potential som finns i ytterligare styrning, samordning, uppföljning och prioritering av insatser. Jag håller visserligen med utskottet om att mycket görs och har gjorts för att stärka hbtq-personers rättigheter, men jag menar att ännu mer måste göras.

Jag bedömer att det nu är dags att ta fram en ny och bredare strategi som är uppdaterad utifrån omvärldshändelser, gjorda framsteg och ny kunskap. Jag anser därför att regeringen bör ta fram en ny nationell hbtq-strategi för att därmed lägga en bättre grund för det fortsatta arbetet för jämlika villkor för hbtq-personer.

Som utskottet noterar har det inom EU sedan drygt tio år diskuterats ett antidiskrimineringsdirektiv som även omfattar sexuell läggning. Jag välkomnar liksom utskottet att regeringen verkar för ett antagande av direktivet, men jag anser att regeringen även aktivt bör verka för att direktivet ska omfatta diskriminering på grund av könsidentitet och könsuttryck.

10. Nationellt centrum för kvinnofrid m.m., punkt 4 (M, SD, KD)

av Erik Bengtzboe (M), Saila Quicklund (M), Magnus Persson (SD), Alexander Christiansson (SD), Hanif Bali (M), Henrik Vinge (SD) och Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M) yrkande 6,
bifaller delvis motion

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 3 och
avslår motionerna

2018/19:1045 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2 samt

2018/19:2235 av Sultan Kayhan m.fl. (S).

Ställningstagande

Nationellt centrum för kvinnofrid i Uppsala har inte bara byggt upp en verksamhet med direkt stöd till våldsutsatta kvinnor genom Kvinnofridsmottagningen och Kvinnofridslinjen, utan har också, precis som utskottet noterar, haft ett kunskapsuppdrag med metodutveckling, utbildning, information, kunskaps sammanställningar och analys av forskningsbehov. Till skillnad från utskottet beklagar vi att den sistnämnda verksamheten fördes över till Jämställdhetsmyndigheten när den inrättades.

Moderaterna, Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna var samtliga starkt kritiska till att Jämställdhetsmyndigheten skulle inrättas. Vi befarade att det skulle ske på bekostnad av befintliga, väl fungerande verksamheter, vilket nu har visat sig bli fallet. I våra partiers respektive budgetförslag för 2019 föreslogs att Jämställdhetsmyndigheten skulle avvecklas. Detta blev som bekant också riksdagens beslut. Nu kan vi inte annat än beklaga att regeringen, med stöd av Centerpartiet och Liberalerna, aviserat att Jämställdhetsmyndigheten ska återinrättas.

För att behålla den gedigna kunskap och erfarenhet som har byggts upp och värna det viktiga och angelägna arbete med att stödja brottsoffer och berörda myndigheter som Nationellt centrum för kvinnofrid bedriver anser vi att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder så att verksamheten kan bedrivas fullskaligt i Uppsala och utan avbrott.

11. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (M)

av Erik Bengtsson (M), Saila Quicklund (M) och Hanif Bali (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 2 och avslår motionerna

2018/19:521 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1–3,

2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1,

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2060 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkande 7,

2018/19:2563 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C),

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,

2018/19:2843 av Annika Qarlssohn m.fl. (C) yrkande 8,

2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 33 och
2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 35.

Ställningstagande

Vi välkomnar allt det arbete som utskottet hänvisar till med målet att nå ökad jämställdhet i arbetslivet. Förbättringar måste ske på våra arbetsplatser.

En undersökning av Diskrimineringsombudsmannen visar att endast en av sex arbetsgivare känner till att de behöver arbeta med aktiva åtgärder, och ungefär lika många vet om att de ska ha riktlinjer och rutiner för att förhindra och hantera trakasserier på arbetsplatsen. Det är naturligtvis bra att en utredning nu tycks vara på gång med uppdraget att bl.a. se över vilka åtgärder som behövs för att säkerställa efterlevnaden av bestämmelserna om aktiva åtgärder i diskrimineringslagen. Detta räcker dock inte.

Moderaterna ser ett behov av att tydligare följa upp Diskrimineringsombudsmannens uppdrag att stötta och sprida kunskap och verktyg för att underlätta för fler arbetsgivare att leva upp till lagen och bedriva ett effektivt arbete mot diskriminering och sexuella trakasserier. Det är angeläget att säkerställa att uppdraget verkligen får effekt. Vi anser således att regeringen skyndsamt bör vidta åtgärder för att följa upp det nämnda uppdraget.

12. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (C)

av Annika Carlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 8 och
avslår motionerna

2018/19:521 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1–3,

2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1,

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2060 av Gulan Avcı m.fl. (L) yrkande 7,

2018/19:2563 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C),

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 2,

2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 33 och

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 35.

Ställningstagande

Jämställda löner är en av de delar som präglar ett jämställt samhälle. Staten har som en part på arbetsmarknaden ett stort ansvar i att säkerställa jämställda löner. Jag välkomnar allt det arbete som utskottet hänvisar till med målet att nå ökad jämställdhet i arbetslivet. Men det räcker inte. Centerpartiet vill se över möjligheterna att under valperioden satsa på jämställda löner för att radera ut den oförklarade löneskillnaden i den statliga sektorn. För att uppnå jämställda löner på hela arbetsmarknaden krävs det också krafttag från övriga arbetsgivare.

Jag anser att regeringen i enlighet med det jag anfört ovan bör vidta ytterligare åtgärder för att främja arbetet för att uppnå jämställda löner.

13. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 33 och

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 35 och avslår motionerna

2018/19:521 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1–3,

2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1,

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2060 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkande 7,

2018/19:2563 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C),

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 2 och

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C) yrkande 8.

Ställningstagande

Politiken måste vinnlägga sig om att inte försämra möjligheterna att starta och driva företag, i synnerhet inte i de sektorer som domineras av kvinnor. Osäkerheten som skapats av regeringens agenda för vinstbegränsningar och reducerat s.k. RUT-avdrag står i vägen för den utvecklingen. Till skillnad från vad utskottet ger uttryck för anser jag inte att regeringen gör tillräckligt för att värna företagarperspektivet i jämställdhetspolitiken; jag anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att främja kvinnors företagande.

Skyddet för föräldrar mot diskriminering och missgynnande i arbetslivet stärktes under alliansregeringens tid. Trots detta är missgynnande i samband med föräldraledighet fortfarande vanligt enligt Diskrimineringsombudsmannen. Exempel på detta uppges vara uppsägningar eller hot om uppsägning. Antalet anmälningar på denna diskrimineringsgrund har också ökat något de senaste åren. Det är enligt min mening inte tillräckligt, som utskottet verkar mena, att utgå från att regeringen noga följer utvecklingen på området. Jag upprepar därför även detta år Kristdemokraternas krav och anser att regeringen bör ge ett uppdrag till Diskrimineringsombudsmannen att göra en kartläggning av frågan om diskriminering eller missgynnande av föräldrar och gravida i arbetslivet. Myndigheten tar redan i dag emot anmälningar och har därmed konkreta fall där diskriminering eller missgynnande har förekommit. I uppdraget till Diskrimineringsombudsmannen bör ingå att lämna förslag på tänkbara åtgärder för att stärka skyddet mot diskriminering av föräldrar och gravida i arbetslivet.

14. Åtgärder för jämställdhet och mot diskriminering i arbetslivet m.m., punkt 5 (L)

av Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 1,

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 10,

2018/19:2060 av Gulan Avci m.fl. (L) yrkande 7 och

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 4 och
avslår motionerna

2018/19:521 av Robert Hannah m.fl. (L) yrkandena 1–3,

2018/19:2563 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C),

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 2,

2018/19:2843 av Annika Qarllsson m.fl. (C) yrkande 8,

2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. (KD) yrkande 33 och

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD) yrkande 35.

Ställningstagande

Jag välkomnar naturligtvis de ändringar som gjordes i diskrimineringslagen 2013 för att stärka skyddet mot åldersdiskriminering och 2017 för att utvidga skyldigheten att arbeta med aktiva åtgärder, liksom den delegation som regeringen presenterade 2018. Till skillnad från utskottet vill jag se fler

åtgärder från regeringens sida för att motverka diskriminering på grund av ålder. Jag anser att regeringen skyndsamt bör se till att en systematisk genomgång av de många anmälningarna om diskriminering på grund av ålder görs i syfte att åtgärda orsakerna till att människor upplevt sig diskriminerade på grund av sin kronologiska ålder, och om så behövs återkomma med ett förtydligande av lagen.

En viktig fråga för Liberalerna är att fler av Europas kvinnor yrkesarbetar och får ökad ekonomisk frihet att styra sina liv. EU:s länder har enligt min mening inte råd att ha världens bäst utbildade hemmafruar. Jag anser därför att regeringen än tydligare än i dag ska vara drivande inom EU-samarbetet för att uppmuntra medlemsländerna till ett ökat kvinnligt arbetskraftsdeltagande genom bl.a. avskaffad sambeskattning och satsningar på barn- och äldreomsorg.

Liberalerna har tidigare påtalat att regeringens jämställdhetspolitik inte tillräckligt uppmärksammar företagarefrågorna. Den kritiken kvarstår alltså. En jämställdhetspolitik utan ett tydligare företagarperspektiv riskerar att befästa könsstereotypa föreställningar där företagande och entreprenörskap förknippas med män, medan kvinnor i första hand ses som anställda. Jag anser att regeringen bör vidta ytterligare åtgärder för att förbättra förutsättningarna för kvinnors företagande.

För att uppnå ekonomisk jämställdhet är det vidare helt avgörande att främja ett jämställdhetsperspektiv när det gäller lönefrågor. Orättfärdiga löneskillnader måste bort. Jag välkomnar allt det arbete som utskottet hänvisar till med målet att nå ökad jämställdhet i arbetslivet. Men det räcker inte. Arbetet mot diskriminering måste fortsätta, och en del av detta är att företag gör s.k. lönekartläggningar. Jag anser att regeringen än aktivare bör vidta åtgärder och verka för att minska lönegapet mellan kvinnor och män.

15. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning, punkt 6 (V)

av Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:756 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 4 och avslår motionerna

2018/19:2743 av Leila Ali-Elmi (MP) yrkandena 5 och 6,

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 13 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 27 och 28.

Ställningstagande

Högerpartiernas recept på nyanländas etablering på arbetsmarknaden och inkludering i samhället handlar om att sänka lönerna och rikta udden mot dem som sökt sig till Sverige. De bärande idéerna är att de nyanlända endast kan få enklare arbeten med låg ersättning och att de själva måste anstränga sig mer för att komma in i samhället. Majoritetsbefolkningen har inget ansvar, och den diskriminering som nyanlända utsätts för har ingen plats i denna världsbild. Därför har den allmänna debatten dominerats av resonemang om s.k. enkla jobb, dvs. tunga arbeten med låg produktivitet och låg lönenivå.

Vänsterpartiet menar att denna debatt leder till fel lösningar på felformulerade problem. Sverige behöver fler jobb och förbättrad produktivitet inom olika sektorer, inte fler låglönejobb. Och det behövs ett stopp för diskriminering. Jag välkomnar det pågående arbete som utskottet hänvisar till, men dessa insatser räcker inte. Vänsterpartiet vill ta kraftfulla tag mot diskrimineringen i samhället. Diskrimineringsfrågor är komplexa. Det är ofta svårt att bevisa att diskriminering förekommit och svårt att motverka den. En kriskommission mot diskriminering bör tillsättas som kan arbeta för en samlad lösning på försörjningsbehov och mot strukturell diskriminering. En sådan kommission bör ta till vara den omfattande akademiska kunskapen om diskrimineringsfrågor och arbetsmiljöfrågor och lämna förslag på en konkret och framsynt politik för att säkra de långsiktiga försörjningsbehoven på arbetsmarknaden med särskilt fokus på de sektorer som är ett direkt offentligt ansvar.

Jag anser att regeringen bör tillsätta en kriskommission mot diskriminering i enlighet med det ovan anförda.

16. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning, punkt 6 (KD)

av Désirée Pethrus (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 13 och
avslår motionerna
2018/19:756 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 4,
2018/19:2743 av Leila Ali-Elmi (MP) yrkandena 5 och 6 samt
2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 27 och 28.

Ställningstagande

Liksom utskottet välkomnar Kristdemokraterna att regeringen fortsätter arbetet med den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott som antogs 2016. Enligt Kristdemokraterna bör dock behovet av att motverka hatbrott på religiös grund, inklusive också kristofobiska brott, lyftas fram på ett ännu tydligare sätt. De senaste åren har många asylsökande drabbats av hot och våld på grund av sin tro, särskilt de som konverterat från en tro till en annan. Det är inte acceptabelt att människor flyr till Sverige från hot och våld på grund av sin tro men sedan inte kan känna sig trygga här. Dessa hatbrott får inte planteras vidare in i samhället och skapa ökade motsättningar i vårt samhälle. Religionsfriheten måste vara en självklarhet och ständigt bevakas. Religionsdialog bör uppmuntras och tydliga markeringar måste göras mot alla former av hat på grund av religiös tillhörighet mot judar, muslimer, kristna eller andra trosuppfattningar.

Jag anser mot denna bakgrund att regeringen bör inkludera diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser i den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott.

17. Åtgärder mot diskriminering på grund av etnisk tillhörighet och trosuppfattning, punkt 6 (L)

av Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 27 och 28 samt avslår motionerna

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 4,

2018/19:2743 av Leila Ali-Elmi (MP) yrkandena 5 och 6 samt

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD) yrkande 13.

Ställningstagande

Liberalerna har i alla tider bekämpat rasism, främlingsfientlighet och intolerans. Ingen ska hållas tillbaka av fördomar och diskriminering, men dessvärre kan jag konstatera att många nyanlända möts av både direkt och indirekt diskriminering bl.a. på arbetsmarknaden.

Att nyanlända har svårare att få jobb på svensk arbetsmarknad handlar inte bara om bristande kunskaper i svenska och utbildningsbakgrund utan också

om diskriminering eller fördomar hos arbetsgivare. Vidare vittnar i dag anställda med utrikes bakgrund även om att de utsätts för rasism och diskriminering på jobbet av kunder och klienter. Detta är en arbetsmiljöfråga som arbetsgivaren framför allt har ett ansvar att hantera, men som medmänniskor har vi också alla ett ansvar att stötta dem som utsätts. Det behövs också ett effektivt arbete mot diskriminering, och här har Liberalerna länge drivit på för att det ska kosta att diskriminera och att den som drabbas ska kunna få hjälp och upprättelse. Jag välkomnar liksom utskottet att regeringen har deklarerat att arbetet inom ramen för den nationella planen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott ska fortsätta, men det är inte nog.

Jag anser att regeringen, i enlighet med det som sagts ovan, bör vidta ytterligare åtgärder för ett effektivare arbete mot diskriminering.

18. Diskrimineringslagen, punkt 7 (M)

av Erik Bengtzboe (M), Saila Quicklund (M) och Hanif Bali (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 3 och
avslår motionerna
2018/19:218 av Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD)
yrkandena 1 och 2,
2018/19:580 av Eric Westroth (SD),
2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 7,
2018/19:1856 av Jan Ericson (M),
2018/19:1857 av Jan Ericson (M),
2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8,
2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,
2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15,
2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 29 och 30 samt
2018/19:2972 av Christian Carlsson (KD).

Ställningstagande

Naturligtvis delar vi utskottets uppfattning att diskrimineringslagen har en viktig roll för det aktiva arbetet med att förebygga diskriminering. Vi har också noterat det kommittédirektiv som beslutades under hösten 2018 om behovet av en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen, men till skillnad från utskottet anser vi att det finns behov av att göra en mer

genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa att den har haft avsedd effekt. Vi noterar också att Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering, som utskottet hänvisar till, i sitt betänkande gav uttryck för att sanktionsfrågan bör ses över på ett mer generellt plan.

I enlighet med det sagda anser vi att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att utvärdera diskrimineringslagen.

19. Diskrimineringslagen, punkt 7 (C)

av Annika Qarlsson (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 3 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 29 och

avslår motionerna

2018/19:218 av Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:580 av Eric Westroth (SD),

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 7,

2018/19:1856 av Jan Ericson (M),

2018/19:1857 av Jan Ericson (M),

2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8,

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 30 och

2018/19:2972 av Christian Carlsson (KD).

Ställningstagande

Naturligtvis delar jag utskottets uppfattning att diskrimineringslagen har en viktig roll för det aktiva arbetet med att förebygga diskriminering. Jag har också noterat det kommittédirektiv som beslutades under hösten 2018 om behovet av en effektiv och ändamålsenlig tillsyn över diskrimineringslagen, men till skillnad från utskottet anser jag, liksom Moderaterna och Liberalerna, att det finns behov av att göra en mer genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa att den har haft avsedd effekt. Jag noterar också att Utredningen om bättre möjligheter att motverka diskriminering, som utskottet hänvisar till, i sitt betänkande gav uttryck för att sanktionsfrågan bör ses över på ett mer generellt plan.

Som Liberalerna anför i sin motion kan det i denna utvärdering med fördel inkluderas den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer.

I enlighet med det sagda anser jag att regeringen bör tillsätta en utredning med uppdraget att utvärdera diskrimineringslagen.

20. Diskrimineringslagen, punkt 7 (V)

av Ali Esbati (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:756 av Christina Høj Larsen m.fl. (V) yrkande 7 och

2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8 och

avslår motionerna

2018/19:218 av Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:580 av Eric Westroth (SD),

2018/19:1856 av Jan Ericson (M),

2018/19:1857 av Jan Ericson (M),

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 3,

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 29 och 30 samt

2018/19:2972 av Christian Carlsson (KD).

Ställningstagande

Diskriminering är svår att komma åt eftersom den kan vara svår att upptäcka och svår att bevisa. I de fall som leder till fällande dom är straffen ofta låga och en arbetsgivare kan tycka att kostnaden är värd att betala för att inte anställa en viss person. Samtidigt får diskriminering stora och svåra konsekvenser för den som drabbas. Synen på diskriminering som brott behöver uppgraderas och det gäller inte bara i arbetslivet. Diskriminering måste bekämpas i alla delar av samhället.

Jag anser därför att regeringen bör återkomma med förslag om höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetssökande som diskrimineras får rätt till skadestånd.

Vänsterpartiet anser att den nya diskrimineringslagstiftningen är ett steg framåt i frågan om mänskliga rättigheter och icke-diskriminering. Det är

principiellt viktigt att bristande tillgänglighet fastslås som en särskild form av diskriminering. Tyvärr kan vi konstatera att lagstiftningen som riksdagen har beslutat om innehåller flera avgörande undantag jämfört med den bakomliggande utredningens förslag. Kritiken mot bristerna i det nya diskrimineringsförbudet har därför varit stor hos funktionshindersrörelsen. Det tycks exempelvis på en del håll finnas en tendens att se tillgänglighet som i första hand en kostnadsfråga. För Vänsterpartiet är ett tillgängligt samhälle i första hand en rättighetsfråga. Tillgänglighet gör också samhället bättre genom att fler människor ges ökade möjligheter att delta och leva ett självständigt liv.

Vänsterpartiet anser att den lagändring som utskottet hänvisar till var mycket välkommen, men hade gärna sett en bredare åtgärdsplan med fler förslag för att ytterligare stärka lagstiftningen på området. Det är också viktigt att se till att intentionerna med lagstiftningen verkligen infrias.

Jag anser med det anförda att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur lagstiftningen om otillgänglighet som diskrimineringsgrund efterlevs och baserat på resultatet lämna rekommendationer på eventuella ytterligare åtgärder.

21. Diskrimineringslagen, punkt 7 (L)

av Maria Nilsson (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 2,

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkande 15 och

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L) yrkandena 29 och 30 samt avslår motionerna

2018/19:218 av Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2018/19:580 av Eric Westroth (SD),

2018/19:756 av Christina Höj Larsen m.fl. (V) yrkande 7,

2018/19:1856 av Jan Ericson (M),

2018/19:1857 av Jan Ericson (M),

2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V) yrkande 8,

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M) yrkande 3 och

2018/19:2972 av Christian Carlsson (KD).

Ställningstagande

Jag delar naturligtvis utskottets uppfattning att diskrimineringslagen har en viktig roll för det aktiva arbetet med att förebygga diskriminering. Jag har också noterat att regeringen har beslutat ett kommittédirektiv om behovet av effektivare sanktionsmöjligheter när bestämmelserna om aktiva åtgärder, inklusive lönekartläggningar, inte följs.

Till skillnad från utskottet anser jag emellertid att det finns ett behov av att göra en mer genomgripande utvärdering av diskrimineringslagen för att säkerställa att den har haft avsedd effekt. En sådan översyn kan också inkludera den nuvarande modellen med en statlig diskrimineringsombudsman i kombination med statsstödda fristående antidiskrimineringsbyråer. Jag anser därför att regeringen, i enlighet med det som sagts ovan, bör tillsätta en utredning med uppdraget att utvärdera diskrimineringslagen.

Vidare anser jag att det måste föras en diskussion kring religionsfrihetens innebörd, och särskilt viktigt är det i relation till skolan och elevers rätt till en objektiv utbildning. Det finns vidare oklarheter kring vad en arbetsgivare kan ställa för krav på sina medarbetare när det gäller likabehandling av personalen och kunderna. Staten ska inte lägga sig i människors religionsutövning och inte lagstifta om hur människor ska hälsa på varandra. Men jag vill ha en diskrimineringslagstiftning som främjar likabehandling i stället för som nu legitimerar att kvinnor och män behandlas olika på en arbetsplats. Jämställdhet och likabehandling ska inte sättas på undantag.

Jag anser att det behövs tydligare regler om att religion inte kan få inskränka på likabehandlingen av flickor och pojkar, kvinnor och män på t.ex. arbetsplatser och i skolan. Regeringen bör därför återkomma med förslag om att förtydliga diskrimineringslagen i enlighet med det jag anfört ovan.

Särskilda yttranden

1. Jämställdhetspolitikens mål och jämställdhetsintegrering, punkt 1 (C)

Annika Qarlsso (C) anför:

Centerpartiet lyfter i kommittémotion 2018/19:2843 yrkande 2 frågor om jämställdhetsintegrering, jämställdhetsbudgetering, könsuppdelad statistik och styrningen av myndigheter genom jämställdhetsdirektiv. Jag konstaterar att det bedrivs ett aktivt arbete i linje med vad Centerpartiet uttrycker i motionen och jag har därför valt att inte reservera mig till förmån för nämnda yrkande.

2. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (C)

Annika Qarlsso (C) anför:

Brott utförda i hederns namn drabbar alltför många människor i Sverige i dag och detta måste få ett slut. Det behövs kraftfulla åtgärder och Centerpartiet presenterar i kommittémotion 2018/19:2861 en rad förslag för att skapa trygghet i Sverige. Förslagen handlar bl.a. just om att motverka hedersrelaterad problematik och hedersrelaterade brott. Dessa förslag behandlas av justitieutskottet, och jag hänvisar därför till beredningen av förslagen där.

Jag anser vidare att det är angeläget att de viktiga åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck som ingår i den sakpolitiska överenskommelsen och som utskottet hänvisar till nu blir verklighet, och Centerpartiet kommer naturligtvis att vara pådrivande i detta arbete och bevaka att åtgärderna genomförs på ett tillfredsställande sätt.

3. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (V)

Ali Esbati (V) anför:

Vänsterpartiet presenterar i kommittémotion 2018/19:2227 yrkande 6 ett förslag om att regeringen bör ge Brottsförebyggande rådet i uppdrag att kartlägga omfattningen av hedersrelaterat våld och förtryck. Förslaget behandlas av justitieutskottet, och jag saknar därför möjlighet att i detta ärende reservera mig till förmån för det. Jag står naturligtvis bakom förslaget i sak och hänvisar till beredningen av förslaget i justitieutskottet.

4. Åtgärder mot hedersrelaterat våld och förtryck, punkt 2 (L)

Maria Nilsson (L) anför:

Att aktivt och systematiskt arbeta mot hedersrelaterat våld och förtryck är en av Liberalernas mest prioriterade frågor. Liberalerna satsade i sitt budgetförslag för 2019 en halv miljard kronor under fyra år för att stärka och permanenta arbetet mot hedersrelaterat våld och förtryck (mot. 2018/19:2961). I partimotion 2018/19:2594 presenterar Liberalerna inte mindre än 14 förslag för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck, och i partimotion 2018/19:2267 föreslår Liberalerna bl.a. en nationell strategi mot våld mot barn med tydligt fokus på barn som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck. Dessa förslag behandlas i andra sammanhang, och jag hänvisar därför till beredningen av förslagen där.

Liberalerna var starkt drivande för att viktiga och nödvändiga åtgärder för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i linje med Liberalernas förslag skulle ingå i den sakpolitiska överenskommelse som utskottet hänvisar till. Liberalerna är stolta över resultatet och kommer att vara delaktiga i genomförandet av dessa åtgärder, samt bevaka att de genomförs på ett tillfredsställande sätt.

5. Åtgärder mot hbtq-personers utsatthet, punkt 3 (L)

Maria Nilsson (L) anför:

För att effektivt motverka alla former av hedersrelaterat våld och förtryck är det viktigt för Liberalerna att det finns ett tydligt hbtq-perspektiv i arbetet mot hedersproblematiken.

I partimotion 2018/19:2594 yrkande 9 föreslår Liberalerna att det ska göras en särskild studie för att få bättre kunskap om hbtq-personers utsatthet för hedersrelaterat våld och förtryck. Utskottet tycks inte främmande för förslaget men vill avvakta den pågående kartläggningen. Dessutom finns konkreta åtgärder för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck i den sakpolitiska överenskommelse som utskottet hänvisar till. I det arbetet ingår även hbtq-personers utsatthet för våld och förtryck i hederns namn. Jag avstår därför från att reservera mig till förmån för nämnda yrkande, även om jag i sak naturligtvis står bakom förslaget.

6. Nationellt centrum för kvinnofrid m.m., punkt 4 (C)

Annika Qarlsson (C) anför:

I kommittémotion 2018/19:2843 yrkande 3 föreslår Centerpartiet att Nationellt centrum för kvinnofrid ska få långsiktiga förutsättningar och behålla sitt nationella uppdrag som kunskaps- och resurscentrum. Centerpartiet anser att det kunskapsuppdrag som förts över till Jämställdhetsmyndigheten bör återföras till Nationellt centrum för kvinnofrid.

Jag står naturligtvis bakom det som anförs i motionen, men har avstått från att reservera mig till förmån för yrkandet eftersom jag vill avvakta de diskussioner som bl.a. Centerpartiet för med regeringen inför kommande förslag om vårändringsbudget för 2019.

7. Diskrimineringsombudsmannen, punkt 8 (SD)

Magnus Persson (SD), Alexander Christiansson (SD) och Henrik Vinge (SD) anför:

Sverigedemokraterna anser att Diskrimineringsombudsmannen som myndighet har fungerat bristfälligt och bidragit till rättsosäkerhet inom sitt rättsområde då flertalet fall lösts genom förlikning i stället för att prövas rättsligt. I kommittémotion 2018/19:2372 föreslår Sverigedemokraterna att myndigheten läggs ned och att myndighetens förvaltningsanslag halveras för 2019 för att påbörja nedläggningen. Vi saknar möjlighet att här reservera oss till förmån för förslaget eftersom detta behandlades av utskottet i samband med beredningen av budgetpropositionen för 2019. Vi står naturligtvis fortfarande bakom detta förslag och hänvisar till partiets ställningstagande i betänkande 2018/19:AU1.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2018/19

2018/19:108 av Magnus Persson m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetspolitiska mål och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kvotering och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:218 av Sven-Olof Sällström och Michael Rubbestad (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att införa politisk åskådning som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda möjligheterna att låta Diskrimineringsombudsmannen införliva politisk åskådning och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:490 av Robert Hannah (L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en vitbok om hur hbt-personer historiskt behandlats i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:492 av Robert Hannah (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den nya MR-institutionen ska ta över DO:s främjande uppgifter och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lägga DO:s enskilda fall på diskrimineringsjurister och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:504 av Robert Hannah och Arman Teimouri (båda L):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning som ska utreda omfattningen av det hedersrelaterade våld och förtryck som hbtq-personer i Sverige drabbas av och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:521 av Robert Hannah m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska tillsätta en utredning om hur Sverige ska få fler behöriga teckenspråkstolkare på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda en eventuell löneökning för teckenspråkstolkare och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda att slopa avgiften för tolk för arbetsgivaren när man anställer en döv eller hörselskadad person med tolkbehov och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:580 av Eric Westroth (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även inkludera begreppet politisk uppfattning som diskrimineringsgrund i den svenska lagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:735 av Richard Jomshof m.fl. (SD):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas ansvar att upprätthålla handlingsplaner och åtgärdsprogram för arbete mot hedersförtryck och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om länsstyrelsernas insatser för att motverka hedersrelaterat våld och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om åtgärder för att bryta upp hederskulturens fäste i Sverige, såsom könssegregerad simundervisning, och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:756 av Christina Höj Larsen m.fl. (V):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en kriskommission mot diskriminering och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag på höjda skadestånd i diskrimineringsmål och att arbetssökande som diskrimineras får rätt till skadestånd, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:1045 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om fortsatta åtgärder mot mäns våld mot kvinnor och tillkännager detta för regeringen.

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att förstärka arbetet kring mänskliga rättigheter oberoende av kön och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1856 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en översyn av diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1857 av Jan Ericson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga möjligheten att förbjuda kvotering och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:1917 av Ola Johansson och Rickard Nordin (båda C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla beslut bör jämställdhetsprövas och analyseras utifrån hur de gynnar eller missgynnar det underrepresenterade könet och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2039 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en systematisk genomgång av anmälningar om åldersdiskriminering och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2040 av Jan Björklund m.fl. (L):

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler kvinnor ska delta på EU:s arbetsmarknad och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2060 av Gulan Avci m.fl. (L):

7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att agera för att det oskälliga lönegapet mellan kvinnor och män ska minska och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2227 av Maj Karlsson m.fl. (V):

23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning med fokus på att kartlägga våldsutsattheten för hbtq-personer samt återkomma med förslag på åtgärder och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att hbtq-perspektivet finns med och att hbtq-personers behov beaktas i framtagandet av nationella strategier,

handlingsplaner och andra åtgärder som syftar till att motverka våld i nära relationer, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2018/19:2229 av Maj Karlsson m.fl. (V):

8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning för att se över hur lagen om otillgänglighet som diskrimineringsgrund efterlevs och baserat på resultatet lämna rekommendationer på eventuella åtgärder och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2235 av Sultan Kayhan m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för genomförande av pedagogiskt arbete med utgångspunkt i den nya samtyckeslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2563 av Ulrika Heie och Per Lodenius (båda C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om psykisk ohälsa och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2593 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om jämställdhetsintegrering som strategi och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om företagarperspektiv i jämställdhetspolitiken och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om integration som eget delmål inom jämställdhetspolitiken och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2594 av Jan Björklund m.fl. (L):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om hedersrelaterat våld och förtryck mot hbtq-personer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2597 av Jan Björklund m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en ny nationell hbtq-strategi och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om översyn av diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diskrimineringskyddet på EU-nivå för hbtq-personer och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2743 av Leila Ali-Elmi (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att samtliga ärenden som uppfyller DO:s kriterier för en rättslig prövning ska drivas av DO, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka de juridiska resurserna hos Diskrimineringsombudsmannen (DO) och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att DO ska finnas representerad i alla större städer i Sverige, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdra åt DO att öka samverkan med de fackliga organisationerna och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förstärka det civila samhällets roll och resurser i att ge stöd och juridisk rådgivning till personer med icke-europeisk bakgrund, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att utveckla och effektivisera arbetet mot rasism och diskriminering riktad mot personer födda utanför Europa och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2748 av Åsa Lindhagen m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att etablera ett resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck i varje län och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förebyggande arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2806 av Jessica Polfjärd m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att Diskrimineringsombudsmannens uppdrag rörande stöttning och kunskapsspridning har avsedd effekt och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utvärdering av diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2813 av Marta Obminska m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om regelbunden uppföljning av länsstyrelsernas arbete med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av att i varje län identifiera kommuner som kommit längre än andra i arbetet med att förebygga och motverka hedersrelaterat våld och förtryck samt att bygga upp en struktur för utvecklingsarbete och erfarenhetsutbyte, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att permanenta Länsstyrelsen Östergötlands nationella uppdrag att förebygga hedersrelaterat våld och förtryck och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationellt centrum för kvinnofrids verksamhet ska bedrivas vid Uppsala universitet fullskaligt och utan avbrott och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2843 av Annika Carlsson m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att genomföra en genomgripande utredning som behandlar och belyser statens, näringslivets, samhällets och individens totala kostnader för ojämställdhet, relaterade till de mål för jämställdhetspolitiken som riksdagen antagit, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att arbetet med jämställdhetsintegrering, könsuppdelad statistik och gender budgeting stärks och att myndigheter får jämställdhetsdirektiv, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) bör få långsiktiga förutsättningar och behålla sitt nationella uppdrag som kunskaps- och resurscentrum, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att genomföra kraftfulla åtgärder för jämställda löner och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2915 av Sofia Damm m.fl. (KD):

13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inkludera diskriminering på grund av religion eller annan trosuppfattning bland de utpekade fokusområden som är föremål för förebyggande och motverkande insatser i den nationella

handlingsplanen mot rasism och liknande former av fientlighet och hatbrott på nätet och tillkännager detta för regeringen.

15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att vidta åtgärder i syfte att motverka förtryck i hederns namn och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att stärka och permanenta den uppbyggda verksamheten mot hedersförtryck på Länsstyrelsen Östergötland och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2923 av Jan Björklund m.fl. (L):

27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa rasism, främlingsfientlighet och intolerans och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bekämpa diskriminering på arbetsmarknaden och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om diskrimineringslagens tillämpning och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i diskrimineringslagen tydliggöra gränsen mellan religionsfrihet och likabehandling av kvinnor och män samt flickor och pojkar och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2972 av Christian Carlsson (KD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över diskrimineringslagstiftningen och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2992 av Christian Carlsson m.fl. (KD):

33. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att främja kvinnors företagande och tillkännager detta för regeringen.

2018/19:2997 av Ebba Busch Thor m.fl. (KD):

35. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Diskrimineringsombudsmannen bör ges i uppdrag att kartlägga förekomsten av diskriminering eller missgynnande av föräldrar eller gravida i arbetslivet och tillkännager detta för regeringen.